

Werkagenda *Waardengedreven* Digitaliseren

Inhoudsopgave

Aanleiding werkagenda	3	Overheid	
Werkagenda vijf programmalijnen	4	4 Een digitale overheid die waardengedreven en open werkt voor iedereen	39
Prioriteiten langs vijf dimensies	6	4.1 Verbeteren informatiehuishouding voor openbaarheid van bestuur	40
Fundament		4.2 Verbeteren gegevenshuishouding voor burgers en organisaties	43
1 Iedereen kan meedoen in het digitale tijdperk	7	4.3 Versterken ICT-organisatie en -systemen van het Rijk	46
1.1 Vergroten van digivaardigheden en kennis	8	Caribisch deel van het Koninkrijk	
1.2 Toegankelijke, hoogwaardige en proactieve dienstverlening	11	5 Versterken van de digitale samenleving in het Caribisch deel van het Koninkrijk	50
1.3 Impact online desinformatie verminderen	14	5.1 Versterken van de digitale samenleving in het Caribisch deel van het Koninkrijk	51
1.4 (EU) regelgeving en implementatie in samenhang ondersteunen	17		
2 Iedereen kan de digitale wereld vertrouwen	19		
2.1 Publieke waarden borgen	20		
2.2 Borgen van privacy, verantwoord datagebruik en vergroten transparantie over gegevensverwerking en -uitwisseling	24		
2.3 Anticiperen op nieuwe digitale technologie	26		
2.4 Versterken cybersecurity	29		
2.4 Versterken cybersecurity	30		
3 Iedereen heeft regie op het digitale leven	32		
3.1 Regie op eigen gegevens	33		
3.2 Hoogwaardig identiteitsstelsel, waaronder inlogmiddelen en een wallet	35		
3.3 Algoritmes reguleren	37		

Aanleiding werkagenda

Coalitieakkoord

‘De huidige digitale revolutie biedt geweldige kansen voor onze samenleving en economie. Die kansen gaan we benutten. Tegelijkertijd vraagt het om solide spelregels, toezicht en strategische autonomie. We hebben de plicht om grondrechten en publieke waarden (veiligheid, democratie, zelfbeschikking, non-discriminatie, participatie, privacy en inclusiviteit) te beschermen en de taak om een gelijk economisch speelveld te creëren: met eerlijke concurrentie, consumentenbescherming en brede maatschappelijke samenwerking. Menev moeten zich online ook veilig kunnen voelen. Het kabinet gaat zich daarom, in aansluiting op bestaand beleid, samen met medeoverheden en Europese partners inzetten voor het borgen van onze publieke waarden in het digitale domein. Daarmee bouwen we aan een veilige, inclusieve, en kansrijke digitale samenleving voor alle Nederlanders en Europeanen.’

Bron: Coalitieakkoord 2021–2025, Digitalisering

Brief hoofdlijnen digitaliseringsbeleid

‘Het is aan ons als land, en als overheid, om de digitale transitie in goede banen te leiden en zorg te dragen voor een goede maatschappelijke inbedding. Om de kansen te stimuleren en omarmen, op een manier waarmee onze publieke waarden veilig worden gesteld. Daarin maken we zélf – samen met de EU – keuzes over wat we aanjagen en wat we afremmen en over de richting waarin we de ontwikkelingen sturen. Doel hiervan is om publieke waarden in de digitale transitie te borgen, het gesprek over waardengedreven digitalisering te faciliteren, en de bouwstenen van een waardengedreven digitale overheid te ontwikkelen.’

Bron: Kamerbrief hoofdlijnen beleid voor digitalisering

Thema’s van het digitaliseringsbeleid

In deze werkagenda:

- **Digitaal Fundament:** cyberveiligheid, online identiteit, regie over eigen data, privacy, gelijke behandeling, democratie, een sterke rechtsstaat, goedwerkende digitale overheidsdienstverlening, inclusieve en digitale vaardigheden
- **Digitale Overheid:** waardengedreven en open

Volgt eerste helft 2023 in meer detail:

- **Digitale Samenleving:** kansen om onze samenleving hoogwaardiger, inclusiever, innovatiever en efficiënter te maken op gebieden zoals onderwijs, volksgezondheid, klimaat, landbouw, voedsel, natuur en mobiliteit

Volgt dit jaar:

- **Digitale Economie:** open, eerlijke en veilige digitale economie die bijdraagt aan duurzame economische groei

Werkagenda *vijf* programmalijnen

Fundament

1

Iedereen kan *meedoen* in het digitale tijdperk

2

Iedereen kan de digitale wereld *vertrouwen*

3

Iedereen heeft *regie* op het digitale leven

Overheid

4

Een digitale overheid die *waardengedreven* en *open* werkt voor iedereen

5

Versterken van de digitale samenleving in het *Caribisch deel van het Koninkrijk*

Caribisch deel van het Koninkrijk

1
Iedereen kan **meedoen**
in het digitale tijdperk

Tijdens de digitale transformatie laten we niemand in de steek. We investeren fors in de digitale vaardigheden van alle burgers én zorgen voor ondersteuning, bijvoorbeeld door informatiepunten in bibliotheken of door voorzieningen zoals machtingen. Wie wel digivaardig is, maken we het zo makkelijk mogelijk. Dat doen we met ontzorgende en overzichtelijke dienstverlening en een passend loket voor iedereen. Daarnaast gaan we innovatieve en proactieve dienstverlening opzetten om burgers te helpen waar hulp nodig is. Ook overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties helpen we om mee te kunnen in het digitale tijdperk, onder andere door te ondersteunen bij de implementatie van nieuwe Europese wetgeving. Tot slot grijpen we de kansen van digitalisering aan om te werken aan een moderne, inclusieve democratie, waarbij we de impact van online desinformatie verminderen.

2
Iedereen kan de digitale wereld **vertrouwen**

Veiligheid en vertrouwen zijn in de digitale wereld, net zoals in de fysieke wereld, een absolute randvoorwaarde voor burgers en bedrijven om te kunnen floreren en publieke waarden centraal te kunnen stellen. Maar online veiligheid is verre van vanzelfsprekend, met dreigingen als phishing, botnets, cybercrime en desinformatie op de loer. We bestrijden deze risico's en de schade die zij veroorzaken. Daarnaast zetten we ons in voor borgen van privacy, het anticiperen op opkomende technologieën en een betrouwbare en geborgen digitale omgeving. Zodat iedereen met vertrouwen de online wereld in kan.

3
Iedereen heeft **regie**
op het digitale leven

Elke burger moet zijn eigen gegevens bij de overheid kunnen inzien, ophalen en waar nodig laten corrigeren. Bovendien moet je zelf kunnen bepalen met wie je die gegevens deelt. Daarmee stellen we paal en perk aan publieke en private partijen die allerlei persoonlijke data verzamelen, verhandelen en soms kwijtraken. Daarvoor is regelgeving en beleid nodig, rond wallets en andere basisvoorzieningen. We verbinden de ontwikkelingen bij verschillende ministeries op dit terrein. Ook algoritmen kunnen je het gevoel geven dat je de grip op je leven verliest. Met wetgeving, kaderstelling en toezicht maken we algoritmen en hun toepassingen eerlijk en transparant, zodat je op goede behandeling kunt vertrouwen.

4
Een digitale overheid die **waardengedreven** en **open**
werkt voor iedereen

Volwaardige digitalisering van de overheid is vereist voor succes in de eerste drie lijnen en om ook zelf, intern én naar buiten toe, goed te kunnen functioneren. Daarvoor moet de overheid open en gedreven door publieke waarden werken (o.a. professioneel, integer en transparant). We zetten ons in voor een adequate informatiehuishouding waarmee burgers, organisaties en het parlement inzicht krijgen in het handelen en de besluiten van de overheid. Ook willen we een zorgvuldige gegevenshuishouding (omgang met data) waarborgen. Zo kunnen burgers vertrouwen op een goede omgang met hun persoonlijke gegevens. Om hierin als Rijksoverheid te kunnen leiden, werken we ook aan onze eigen ICT-organisatie en -systemen. We bouwen bijvoorbeeld een veilige en schaalbare infrastructuur met sterke generieke voorzieningen. Ook zetten we in op meer digitaal vakmanschap en flexibele, experimentele en open werkwijzen. Dat doen we niet alleen, maar door samen te werken met mede-overheden, de wetenschap en het bedrijfsleven.

5
Versterken van de digitale
samenleving in het *Caribisch*
deel van het Koninkrijk

Burgers en bedrijven in Caribisch Nederland moeten op een gelijkwaardig niveau kunnen meedoen in de digitale samenleving. Dat is vaak nog niet het geval. We werken aan hoogwaardige en toegankelijke fysieke en digitale dienstverlening. Ook gaan we de digivaardigheden van burgers en bedrijven in Caribisch Nederland vergroten en pakken we de stabiliteit, snelheid en betaalbaarheid van internet aan. We gaan privacy beter borgen en we gaan investeren in de digitale samenleving. In de Caribische Landen binnen het Koninkrijk spelen soortgelijke vraagstukken, waar we de Landen bij faciliteren en ondersteunen.

Noot: 'Iedereen' is de ambitie. Het gaat er om zoveel mogelijk mensen te bereiken, begrensd door wettelijke of gerechtvaardigde uitzonderingen

Prioriteiten langs vijf dimensies

Maatschappelijke opgave

- Concrete beschrijving van het maatschappelijke probleem dat we willen oplossen en/of kans die we willen benutten
- Focus op de urgentie en noodzaak van het probleem

Behaalde resultaten

- Belangrijkste resultaten van al eerder genomen acties
- Gericht op recent behaalde resultaten

Doelen

- Overzicht van de belangrijkste doelen, beschreven in termen van de impact op burgers en bedrijven
- Doelen zijn geformuleerd op de lange termijn en beschrijven de gewenste uitkomst

Beoogde indicatoren

- Indicatoren om de mate van het behalen van de ambitie te meten¹
- Waar mogelijk is een streefwaarde opgenomen
- Waar 'nog te bepalen' staat, worden in de eerste helft van 2023 geschikte benchmarks, indicatoren en streefwaarden geformuleerd

Acties

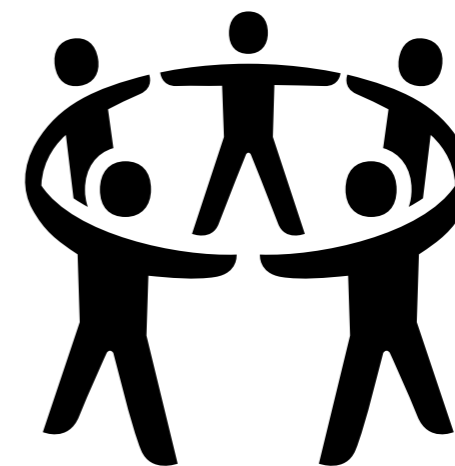
- Belangrijkste acties en hun beoogde resultaten. Acties zonder groot zichtbaar resultaat zijn niet opgenomen
- Korte termijn resultaten (t/m 2023) en langere termijn resultaten (t/m 2025)
- Vermeld is wie de trekker en de uitvoerder(s) zijn

1. Voorbeeld indicator: "80% van de mensen van 16 tot 75 jaar heeft basis digivaardigheden in 2025"

Departementen, toezichhouders, interbestuurlijke partners, uitvoerings- en kennisorganisaties, communities, EU, internationale partners en volksvertegenwoordiging zijn gezamenlijk aan zet om tot resultaat te komen.

1 Iedereen kan *meedoen* in het digitale tijdperk

1.1 Vergroten van digivaardigheden en kennis | Overzicht

Maatschappelijke opgave

Te veel mensen beschikken niet over voldoende digitale vaardigheden, zoals media-wijsheid, informatievaardigheden en ICT-basisvaardigheden, om mee te komen in de samenleving en de kansen van digitalisering te benutten. Digitale vaardigheden representeren wel een van de belangrijkste levensbehoeftes van burgers. Volgens de Algemene Rekenkamer zijn er naar schatting 2,5 miljoen Nederlanders met onvoldoende (digitale) basisvaardigheden, zoals het gebruik berichtendiensten en basisomgang met een computer. Ongeveer 3 miljoen Nederlanders heeft onvoldoende digitale en administratieve vaardigheden, bijvoorbeeld het (digitaal) aanvragen van een toeslag en andere vaardigheden om zelfstandig zaken te kunnen doen met de overheid en de private sector. Meedoen in de digitale wereld is ook niet zonder risico's, denk aan cybercrime en desinformatie. In Nederland hebben ruim 5 miljoen volwassen Nederlanders (zoals werknemers, jongeren en ouderen) moeite om bewust, kritisch en actief om te gaan met sociale digitale media. Ook bestuurders van overheden en bedrijven beschikken regelmatig over onvoldoende vaardigheden.

Behaalde resultaten

- Basisinfrastructuur (samenwerking Rijk, gemeenten, cursusaanbieders en maatschappelijke organisaties) om (digi)basisvaardigheden van de 2,5 miljoen laaggeletterde mensen in Nederland te verhogen (Tel mee met Taal)
- 554 Informatiepunten Digitale Overheid om mensen te helpen met digitale publieke dienstverlening
- Publiek-private samenwerking om mensen te voorzien van digitale middelen (#allemaaldigitaal). Meer dan 12.000 mensen hebben een apparaat ontvangen.
- Actieve DigiHulplijn met tussen de 500-1000 bellers per maand voor beantwoording van vragen over digitalisering
- Masterplan Basisvaardigheden waarmee het kabinet structureel 1 miljard op jaarbasis investeert in taal, rekenen/wiskunde, burgerschap en digitale geletterdheid in het funderend onderwijs
- Ambtelijke Professionaliteit Programma waarin RADIO topambtenaren opleidt zodat zij voldoende I-kennis hebben en in staat zijn de digitale transitie te leiden

Doelen

1	Iedereen heeft de digitale vaardigheden om (zo veel mogelijk zelfstandig) mee te kunnen doen in de digitale samenleving. Dit doen we door proactief mensen die niet digivaardig zijn te benaderen en te zorgen voor voldoende scholingsaanbod, dat past bij de behoeften van mensen en de technologische ontwikkelingen. Dit doen we doelgroepgericht voor verschillende domeinen, zoals zorg, landbouw, voedsel, natuur en financiën	→	% van de mensen van 16 tot 75 jaar met basis digivaardigheden in 2025 (conform Eurostat) (streefwaarde: 80%, in 2021 was de waarde 79%)
2	Kinderen en jongeren die van school afkomen zijn digivaardig	→	Nog te bepalen
3	Bestuurders, werkgevers en werknemers zijn digivaardig en in staat de kansen die technologie en digitalisering bieden, veilig en weerbaar te benutten	→	<ul style="list-style-type: none"> • In 2025 is er binnen de overheid structureel een actueel en passend leeraanbod gericht op digitalisering voor bestuurders en topmanagers • In 2025 is er in elke arbeidsmarktregio een laagdrempelig scholingsaanbod voor omscholers en schoolverlaters om gevorderde digitale vaardigheden op bijvoorbeeld AI te leren
4	Burgers begrijpen de kansen en risico's van de top 5 opkomende technologieën	→	Nog te bepalen
5	Mensen kunnen in hun eigen buurt terecht (publiek, privaat en maatschappelijk) voor ondersteuning bij digitale uitdagingen in het dagelijks leven	→	% mensen met een digitale hulpvraag dat in de buurt hulp weet te vinden in 2025 (streefwaarde: 90%)

1.1 Vergroten van digivaardigheden en kennis | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1	Doorontwikkelen van platforms aanpak op landelijk en lokaal niveau (samenwerking van bibliotheken, gemeenten, welzijnsinstellingen en private partijen) om digitale vaardigheden zoals media-wijsheid, informatievaardigheden en ICT-basisvaardigheden te verhogen, waarbij mensen proactief benaderd worden. Dit bouwt o.a. voort op Tel mee met Taal, Alliantie Digitaal Samenleven, Netwerk Mediawijsheid en het hulpnetwerk rondom Informatiepunten Digitale Overheid (IDO)	<ul style="list-style-type: none"> Breed aanbod om digitale vaardigheden te verbeteren voor iedereen Het Informatiepunt als adviespunt voor veilig internet gebruik Het Informatiepunt als adviespunt voor het leren van digitale vaardigheden die benodigd zijn in de zorg (bijv. om digitaal een afspraak maken bij het ziekenhuis) Tussen de 25% – 50% van de gemeenten is actief bezig met het bereiken en helpen van mensen met digitale vaardigheden en inclusie Uitbreiding naar 600 IDOs, inclusief (mobiele) voorzieningen op locaties buiten de bibliotheken 	<ul style="list-style-type: none"> Alle 35 contactgemeenten zijn actief bezig met het bereiken en helpen van mensen met aan digitale vaardigheden en digitale inclusie. Ze hebben hiervoor een plan opgesteld op basis waarvan ze de regiogemeenten aansturen en een platform ingericht Screeningsinstrument voor mensen om te testen of ze voldoende vaardig zijn en overzicht van passend leeraanbod 	BZK, OCW, VWS, SZW, VNG, gemeenten, bibliotheken
2	Publiek / maatschappelijk / privaat samenwerken om randvoorwaarden voor digitale vaardigheden te realiseren, zoals computers en internet toegang	<ul style="list-style-type: none"> 50.000 apparaten van de Rijksoverheid beschikbaar voor kwetsbare groepen (150.000 per drie jaar) 	<ul style="list-style-type: none"> Meerjarenplan Alliantie Digitaal Samenleven (ADS) Publiek-privaat ondersteuningsnetwerk 	BZK, andere departementen, ADS, NL Digital
3	Opzetten van een jaarlijkse monitor digitale competenties (o.a. ICT-basisvaardigheden, mediawijsheid, informatievaardigheden, computational thinking)	<ul style="list-style-type: none"> Jaarlijkse monitor icm bestaande rapportages van Eurostat CBS Tel mee met taal monitor Onderzoek digitale competenties UvA afgerond Uitvoering 5-jaarlijkse meting op basis van EU-indicator digitale vaardigheden VO-leerlingen (ICILS 2023) 	<ul style="list-style-type: none"> (Aanbesteding) jaarlijkse monitoringrapportages met heldere aanbevelingen voor verbeteringen 	BZK, OCW, Alliantie Digitaal Samenleven

1.1 Vergroten van digivaardigheden en kennis | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
4	Als NL zich inzetten voor verbeterde digitale vaardigheden voor gemarginaliseerde groepen internationaal (onder andere jongeren, vrouwen en minderheden) aangezien een inclusieve digitale samenleving niet bij de grens stopt		<ul style="list-style-type: none"> • Vrouwen, jongeren en minderheden hebben betere toegang tot digitaal onderwijs • Digitale vaardigheden onder vrouwen, jongeren en minderheden zijn verbeterd • Vrouwen en minderheden vinden aansluiting op kansen in de digitale economie 	BZ
5	Toevoegen van digitale geletterdheid aan het curriculum voor het basis- en voortgezet onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • Scholen in het funderend onderwijs hebben versterkte ondersteuning om onderwijs te geven in digitale geletterdheid (Masterplan basisvaardigheden) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling nieuwe kerndoelen curriculum 	OCW, SLO en onderwijsveld
6	We stimuleren cursusaanbod voor werkgevers en werknemers en benaderen hen proactief	<ul style="list-style-type: none"> • Promotie en verbetering van een cursusaanbod voor werknemers om digitale vaardigheden te verhogen, bijvoorbeeld via de LLO actie-agenda van de SER en Tel mee met Taal (Nationaal Groeifonds project 'LLO collectief Laagopgeleiden en Laaggeletterden') • Het Groenpact Versnellingsprogramma Digitalisering en Technologisering voor het groene onderwijs. In de Subsiemodule agrarische bedrijfsadvies en educatie (SABE) kunnen agrariërs advies aanvragen of cursussen volgen • Laagdrempelig trainings- omscholingsaanbod op bijv. web development, informatie-beveiliging, programmeren en AI voor bijv. werkzoekenden en schoolverlaters 	<ul style="list-style-type: none"> • LLO Collectief Laagopgeleiden en Laaggeletterden loopt bij goed resultaat door tot en met 2027 • Laagdrempelig trainingsaanbod op bijv. nieuwe technologie in elke arbeidsmarktregio beschikbaar i.s.m. publiek private partijen (Alliantie Digitaal Samenleven) 	Rijksbreed , medeoverheden, Alliantie Digitaal Samenleven

1.2 Toegankelijke, hoogwaardige en proactieve dienstverlening | Overzicht

Maatschappelijke opgave

De overheid is er voor iedereen. Toch sluit de digitale dienstverlening momenteel nog niet voldoende aan op de behoefte en leefwereld van burgers. Reden hiervoor is dat de dienstverlening nog niet proactief, gebruikersvriendelijk en toegankelijk genoeg is.

- Het initiatief om gebruik te maken van bepaalde dienstverlening ligt nu volledig bij de burger en ondernemer. Zo wees een onderzoek in 2018 uit dat 230.000 senioren-huishoudens mogelijk hun zorg- of huurtoeslag misliepen
- Uit onderzoek van de Nationale Ombudsman blijkt dat burgers moeite hebben met het invullen van digitale formulieren vanwege ingewikkeld taalgebruik, teveel of onnodige informatie of omdat deze alleen via een app in te vullen zijn
- Het is voor mensen soms lastig een ingang te vinden bij de overheid en mensen worden onvoldoende geholpen als ze een probleem hebben of zaken moeten regelen waarbij meerdere overheidsorganisaties betrokken zijn

Ook is het op dit moment nog niet voor iedereen mogelijk om zelf of via een ander digitaal zaken te doen met de overheid. Dit vormt bijv. een uitdaging voor de ouders van volwassen kinderen met een handicap.

Behaalde resultaten

- Het expertisecentrum DigiToegankelijk stimuleert overheden om hun websites en apps toegankelijk te maken, geeft advies en biedt inzicht in de naleving van de wettelijke verplichting (maar nog niet alle websites en apps voldoen aan alle eisen)
- De aansturing van de Generieke Digitale Infrastructuur is met ingang van 2022 heringericht. De GDI wordt centraal gefinancierd door BZK
- Merkbare verbetering dienstverlening in o.a. de levensgebeurtenissen “overlijden” (Verificatie Nationaal Register Overledenen, Overzicht en inzicht dmv brief voor nabestaanden vanuit 150 gemeenten) en studeren (financieel overzicht voor studenten)

Doelen

- 1 Burgers en ondernemers ervaren dienstverlening van de overheid die aansluit bij hun behoefte en leefwereld. Nederlanders in het buitenland ontvangen gedegen digitale overheidsdienstverlening. Alle overheidsdienstverlening is:
  - Proactief en georganiseerd vanuit het perspectief van burgers en ondernemers o.a. aan de hand van levensgebeurtenissen
  - Gebruikersvriendelijk, begrijpelijk, transparant en toegankelijk voor iedereen
  - Digitaal waar mogelijk met altijd een alternatief voor hen die niet digitaal kunnen of willen
  - Op maat waar nodig, als mensen (tijdelijk) niet mee kunnen komen
  - In samenhang als één overheid, ondersteund door breed toepasbare GDI¹-bouwstenen
  - Sommige elementen zijn hierbij wettelijk verplicht, op basis van officiële normen die gelden voor de hele overheid (bijvoorbeeld toegankelijkheidsnormen)
- 2 Burgers die niet digitaal kunnen meekomen of zelf niet (digitaal) mogen handelen kunnen zich digitaal laten vertegenwoordigen voor alle digitale dienstverlening

Beoogde indicatoren

- In 2024 dient de online overheidsinformatie, inclusief rechten en verplichtingen van burgers, voor alle informatiegebieden² onder de EU Single Digital Gateway (SDG) verordening zo vormgegeven te zijn dat deze voldoet aan de eisen van die verordening/ de SDG
  - Overige nog te bepalen
-
- Nog te bepalen

1. Generieke Digitale Infrastructuur is een verzamelterm voor de digitale voorzieningen die overheidsbreed worden gebruikt voor dienstverlening aan burgers en ondernemers zoals een toegangsvoorziening (DigiD) en een stelsel van basisregistraties; 2. Informatiegebieden gericht op burgers en bedrijven zoals “burger- en familierecht” en “belastingen”

1.2 Toegankelijke, hoogwaardige en proactieve dienstverlening | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1	Inrichten van de publieke dienstverlening op een manier dat burgers en ondernemers altijd zelf kunnen kiezen op welke wijze ze gebruik willen maken van deze dienstverlening (click, call, face)	<ul style="list-style-type: none"> • Overheidsbreed gedragen visie op de loketfunctie (één loket gedachte) • Opgeschaalde praktijkinitiatieven met verschillende vormen van de loketfunctie om impact op betrokken organisaties te bepalen • Uitbreiding naar 600 Informatiepunten Digitale Overheid (ook buiten de bibliotheken) en doorontwikkeling naar private dienstverleners • Kader voor toegankelijke en hoogwaardige dienstverlening opgesteld (zorgplicht Algemene Wet Bestuursrecht) • Implementatie Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer om de burger het recht te geven digitaal berichten te zenden aan een bestuursorgaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Lancering digitale plek met overheidsbrede informatie over publieke producten en diensten • Landelijke uitrol effectieve en haalbare vormen van de loketfunctie • Volledig digitale procedures aan de hand van levensgebeurtenissen (geboorte, studie, werk, verhuizing, pensionering, starten, voeren en eindigen bedrijf) • Realisatie feedbacktool, waarmee uitvoeringsorganisaties de dienstverlening kunnen verbeteren • Implementatie van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) en Single Digital Gateway (SDG) door Waterschappen 	<ul style="list-style-type: none"> • BZK, overheidsbreed, VNG, Alliantie Digitaal Samenleven, (semi) private partijen met een publieke taak
2	Ontwikkelen proactieve en transparante dienstverlening met een focus op één domein tegelijkertijd	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerking proactieve dienstverlening in 1 domein (nog te bepalen) • Realisatie eerste fase omnichannel MijnZaken (track & trace) bij koplopergemeenten met statusinformatie over de levering van producten en diensten 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiding proactieve dienstverlening naar andere domeinen (een per jaar) • Uitbreiding naar meer overheden 	<ul style="list-style-type: none"> • BZK, CJIB, overheidsbreed, VNG, private partijen
3	Verbeteren van gebruiksvriendelijkheid, begrijpelijkheid en de naleving van de wettelijke verplichting op digitale toegankelijkheid	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling toetsingskader inclusieve dienstverlening • Oplevering modellenbank met begrijpelijke teksten • Digitale Toegankelijkheid Ondersteuningsregeling (DTO) ingericht • De 16 meest noodzakelijke overheidsapps zijn digitaal toegankelijker gemaakt (uitvoering motie Ceder TK-26643-869) 	<ul style="list-style-type: none"> • Monitor begrijpelijke teksten actief • Toezichtfunctie Digitale Toegankelijkheid ingericht 	<ul style="list-style-type: none"> • BZK, overheidsbreed, interbestuurlijk

1.2 Toegankelijke, hoogwaardige en proactieve dienstverlening | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
4	Merkbaar verbeteren dienstverlening vanuit levensgebeurtenissen	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteringen op lopende levensgebeurtenissen '18 jaar worden', 'Studeren' en 'Starten onderneming' • Starten met onderzoek en verbeteracties in 1 domein (nader te bepalen) 	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteringen rond de levensgebeurtenissen 'kind krijgen', 'werknemer met schulden' en 'duurzaam ondernemen' 	BZK , overheidsbreed, interbestuurlijk
5	Moderniseren van de huidige Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) : van een GDI op basis van overwegend centrale voorzieningen naar een GDI van overwegend standaarden en kleinere, herbruikbare componenten op basis van open source die door alle overheids-organisaties gebruikt worden	<ul style="list-style-type: none"> • Digitale Bouwmeester voor de GDI aangesteld • Eerste GDI-programmeringsplan naar de Kamer waarin concrete afspraken, standaarden en voorzieningen staan waar het komende jaar aan gewerkt wordt inclusief de bijbehorende begroting. Dit is onderdeel uit van het Meerjarenprogramma Infrastructuur Digitale Overheid (MIDO) 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks programmeringsplan met samenhangend overzicht van de (ontwikkeling van) de GDI bouwstenen op 4 domeinen: toegang tot dienstverlening van de overheid, interactie van burgers en ondernemers met de overheid, gegevensuitwisseling tussen overheidsorganisaties en infrastructuur 	BZK (MIDO) , andere departementen, medeoverheden, uitvoeringsorganisaties
6	Implementeren Single Digital Gateway (SDG) om burgers en bedrijven makkelijk toegang tot digitale overheidsdienstverlening in de EU te geven	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie over grensoverschrijdende producten en diensten van overheden is ontsloten via YourEurope.eu (Annex I SDG) • EU-burgers en bedrijven hebben toegang tot online procedures (Annex II SDG) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuningsdiensten zijn online beschikbaar als gebruikers hulp nodig hebben bij de ontsloten informatie en procedures (Annex III SDG) 	BZK , overheidsbreed, uitvoeringsorganisaties
7	Verbeteren van mogelijkheden om digitaal vertegenwoordigd te worden	<ul style="list-style-type: none"> • Bewindvoerders en curatoren en personen met ouderlijk gezag kunnen digitaal zaken doen namens een ander • Proces om een ander vrijwillig te machtigen wordt continu verbeterd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Alle soorten wettelijk vertegenwoordigers kunnen digitaal zaken doen namens hen die dat nodig hebben • Alle publieke dienstverleners kunnen aangesloten zijn op de GDI voorzieningen 	BZK , JenV, VWS, VNG, uitvoeringsorganisaties

1.3 Impact online desinformatie verminderen | Overzicht

Maatschappelijke opgave

Desinformatie kan burgers bewust op het verkeerde been zetten en hun gedachtenvorming beïnvloeden.¹ Daarmee ondermijnt desinformatie het publieke debat en tast het de open economie, volksgezondheid, nationale veiligheid, onderling vertrouwen en vertrouwen in publieke instanties en instituten aan. Ruim de helft van de Nederlanders neemt nieuws via grote online platformen tot zich. Deze platformen hebben een verdienmodel gebaseerd op het personaliseren van hun dienstverlening (incl. informatie) aan burgers. Dit vergroot de kans op de verspreiding van desinformatie. Bijvoorbeeld doordat soms sensationele content een meer prominente plek op het platform krijgt. De platformen nemen nog onvoldoende hun verantwoordelijkheid om dit te verminderen. Het is voor het kabinet van belang dat maatregelen van platformen en (Europese) wetsvoorstellen geen afbreuk doen aan fundamentele rechten zoals de vrijheid van meningsuiting, maar deze juist waarborgen.

Behaalde resultaten

- In EU verband is de Digital Services Act (DSA) ontwikkeld die verduidelijkt welke verantwoordelijkheden platformen hebben in de bestrijding van strafbaar en onrechtmatig materiaal op hun diensten
- De EU Code of Practice on Disinformation is ondertekend door de grote platformen en wordt verplicht. De doelen van de code zijn het verminderen van de negatieve impact van deepfakes, samenwerking fact-checkers, transparantie politieke advertenties, opsporen botnetwerken en de wetenschap betere datatoegang bieden
- De website isdatechtzo.nl is ontwikkeld in opdracht van BZK om bezoekers te informeren over de werking van nepnieuws en hoe nepnieuws te herkennen

Doelen

- 1 De overheid stimuleert een gezond online debat
  - Herzien van kabinetsbreed desinformatiebeleid
  - Burgers dragen actief bij aan, en zijn bekend met, normen voor desinformatie
  - De overheid ziet erop toe dat online platformen zich actief inzetten voor de uitvoering van hun toezeggingen in het implementeren van de EU Code of Practice on Disinformation
- 2 De overheid ondersteunt publieke media en instellingen bij het ontwikkelen van een eigen infrastructuur en sociale mediaomgevingen die voldoen aan publieke waarden zodat er een pluriformer digitaal medialandschap ontstaat. Burgers kunnen gebruik maken van deze en andere alternatieve platformen
  - De overheid stimuleert en zet zelf publieke alternatieven in voor online platformen en diensten bij publieke instellingen die voldoen aan publieke waarden (zie doel 3 over 'digital commons' binnen '2.1 Publieke waarden borgen')

Beoogde indicatoren

- Met de Kamer gedeeld Kabinetsbreed desinformatiebeleid met concrete doelen
- Lancering van vijf nieuwe toepassingen van platformen (bijvoorbeeld PubHubs, een sociaal media platform voor publieke omroepen, scholen, bibliotheken en musea) met ten minste 10,000 gebruikers (zie 2.1 "Publieke waarden borgen")

1. Desinformatie is onware, inaccurate of misleidende informatie die met opzet wordt gemaakt en verspreid om geld te verdienen of om een persoon, sociale groep, organisatie of land te schaden. Deepfakes zijn hier een voorbeeld van

1.3 Impact online desinformatie verminderen | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1	Coördineren van het Kabinetsbrede en interbestuurlijke desinformatiebeleid	<ul style="list-style-type: none"> Kabinetsbreed desinformatiebeleid met concrete doelen voor het eind van 2022 herzien 	<ul style="list-style-type: none"> Eerste doelen uit het desinformatiebeleid zijn gerealiseerd 	BZK , JenV, Rijksbreed, VNG, IPO, UvW
2	Organiseren van een breed maatschappelijk debat over normen en gedrag online	<ul style="list-style-type: none"> Internetgebruikers zijn bewuster en weerbaarder m.b.t. plaatsen en raadplegen van online materiaal Eerste debatten gevoerd op een alternatief platform dat de publieke waarden ondersteunt 		BZK , JenV
3	Zorgen voor een goede uitvoering van de Europese Digitale Dienstenverordening (DSA)	<ul style="list-style-type: none"> De overheid heeft bijgedragen aan effectief toezicht op de DSA, ook in EU-verband Centraal meldpunt of kenniscentrum ingericht waar burgers laagdrempelig onrechtmatig online materiaal kunnen melden en laten beoordelen (Online Content handhaving) De overheid heeft afspraken gemaakt met de internetsector over het nakomen van verwijderbevelen met juridische grondslag De overheid heeft de impact van online platforms op democratie en mensenrechten in kaart gebracht Benodigde uitvoeringswetgeving voor de DSA ten behoeve van het toezicht en handhaving zijn tot stand gebracht Structurele financiering voor het uitvoeren van toezicht/handhaven DSA is geregeld 		EZK , JenV, BZK, Rijksbreed

1.3 Impact online desinformatie verminderen | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
4	Ondersteunen doelen EU Code of Practice on Disinformation door samen te werken met partijen buiten de overheid	<ul style="list-style-type: none"> • Pilot verantwoorde datadeling met wetenschappers is opgezet om inzicht te krijgen in de verspreiding en omvang van desinformatie, bijvoorbeeld dark patterns en het beschermingsniveau van kinderen • Stimulering van initiatieven om meer betrouwbare content zichtbaarder te maken en authenticiteit te garanderen (proof of provenance), bijvoorbeeld via digitale handtekeningen van tweets¹ • Onderzoekers hebben toegang tot online data van platforms • Monitoring van de uitvoering door EU commissie • Vermindering van de impact van negatieve deepfakes, samenwerking fact-checkers (bijvoorbeeld via BENEDMO²), transparantie politieke advertenties en opsporing botnetwerken via de EU Code of Practice on Disinformation 	<ul style="list-style-type: none"> • Pilot verantwoorde datadeling is afgerond • Doorzetten vermindering van de impact van negatieve deepfakes, samenwerking fact-checkers, transparantie politieke advertenties en opsporing botnetwerken via de EU Code of Practice on Disinformation 	BZK , Rijksbreed, wetenschap
5	Stimuleren en zelf inzetten van (publieke) veilige alternatieven voor online platformen en diensten bij publieke instellingen die voldoen aan publieke waarden	<ul style="list-style-type: none"> • Resultaat onderzoek door de overheid over het stimuleren van publieke open algoritmen om desinformatie te herkennen • Zie 2.1 “Publieke waarden borgen” 	• Zie 2.1 “Publieke waarden borgen”	BZK , Rijksbreed, VNG, IPO, UvW

1. Het project Twid werkt aan een proof-of-concept voor een browser plug-in waarmee informatie wordt toegevoegd aan Twitter om zo de authenticiteit van een bericht en account aan te tonen

2. Benelux European Digital Media Observatory, Vlaams-Nederlandse samenwerking tegen desinformatie

1.4 (EU) regelgeving en implementatie in samenhang ondersteunen | Overzicht

Maatschappelijke opgave

Door de ontwikkelingen in onze maatschappij en economie is de digitale transitie in een stroomversnelling gekomen. De vraagstukken die hierbij komen kijken overstijgen in veel gevallen de landgrenzen. Vanuit de EU komt er daarom veel nieuwe wetgeving waaronder de Accessibility Act, Digital Services Act, Digital Markets Act, Data Act, eIDAS-verordening en AI Act. Deze sluit echter niet altijd aan op de Nederlandse situatie en vraagt veel van overheden, bedrijven en toezichthouders:

- EU regelgeving sluit niet altijd aan op de Nederlandse praktijk. Waar dat het geval is moeten we zorgen dat de Nederlandse praktijk aansluit op de Europese regels zodat de doelstellingen van die regels worden behaald
- Voldoen aan alle nieuwe regelgeving is veelgevraagd. Ondersteuning voor overheden, bedrijven en ondernemers bij de implementatie van regelgeving is nog onvoldoende
- Het toezicht op EU wet- en regelgeving digitalisering is divers en nog onvoldoende helder belegd

Behaalde resultaten

- EU richtlijn digitale toegankelijkheid is geïmplementeerd bij overheden en hier is een ondersteuningsnetwerk voor in het leven geroepen (expertise centrum digitoegankelijk)
- Samenwerking tussen BZK, JenV en EZK op de EU wetgevingsagenda loopt
- Samen met RVO inzicht/overzicht EU regelgeving opgesteld
- Europa Decentraal met fondsenwijzer
- Opstart cofinancieringsfonds, met financiering CLAIRE (Confederation of Laboratories for Artificial Intelligence Research in Europe), bekostiging Nederlands aandeel in infrastructuur Blockchain en oprichting Dutch Societal Innovation Hub in samenwerking met EZK
- Toezichthouders zitten bij elkaar in een digitaal overleg

Doelen

- 1 Nederland brengt publieke waarden, grondrechten en implementeerbaarheid in bij de totstandkoming van nieuwe EU wet- en regelgeving
- 2 Overheden, bedrijven en ondernemers zijn geholpen bij het doorgronden en implementeren van EU wetgeving rond digitalisering
- 3 Toezicht op de EU wet- en regelgeving is begrijpelijk en doelgericht ingeregeld en ondersteunt de implementatie hiervan

Beoogde indicatoren

- Publieke waarden, grondrechten en implementeerbaarheid zijn opgenomen in alle verordeningen
- Voor elke EU wetgeving rond digitalisering is een implementatiekader
- Voor de EU wet- en regelgeving is toezicht ingeregeld

1.4 (EU) regelgeving en implementatie in samenhang ondersteunen | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1	Implementeerbaarheid voor private en publieke partijen, waaronder toezicht en handhaving, en publieke waarden structureel onderdeel maken van de Europese inbreng . Daarbij zetten we duidelijkheid en samenhang voor de gebruikers centraal. Dit doen we o.a. door proactief te participeren aan Europese voortrajecten waarbij uitvoeringsorganisaties betrokken zijn	<ul style="list-style-type: none"> • Er is in kaart gebracht welke trajecten t/m 2025 lopen vanuit de Digitaliserings- en AI Strategie van de EU, waarop Nederland inzet. Betrokken partijen zijn in beeld gebracht • Adviesgroep digitalisering voor waardenspanningen bij nieuwe (EU) regelgeving (zie 2.1 “Publieke waarden borgen”) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nederland laat effectief EU regelgeving aansluiten bij de Nederlandse praktijk • Nederland zoekt de aansluiting bij de EU Cybersecurity Strategy, de Raadsconclusies over een EU cyber posture, het Strategisch Kompas, en de Raadsconclusies over EU-digitale diplomatie. 	BZK, EZK, JenV, BZ en andere departementen
2	Inrichten van aanvullende ondersteunende instrumenten voor de implementatie van EU-regelgeving , in afstemming met toezichthouders en de private sector	<ul style="list-style-type: none"> • Nader uit te werken 		BZK, EZK, JenV , andere departementen, (mede)overheden, VNG, IPO, uitvoeringsorganisaties, toezichthouders en private partijen
3	Uitbouwen kenniscentrum “Knooppunt Digitaal Europa” om kennisuitwisseling tussen sectoren te stimuleren en ondersteuning te bieden in implementatie	<ul style="list-style-type: none"> • Informatieplatform opgericht en bemenst samen met RVO, ICTU en Europa Decentraal • Cofinanciering ingeregeld voor Dutch Societal Innovation Hub (DSIH), GovTech Incubator en Test- en experimenteerfaciliteiten AI 		BZK, EZK , medeoverheden, Europa Decentraal, RVO en ICTU
4	Effectief inregelen van toezicht op EU wet- en regelgeving op digitalisering		<ul style="list-style-type: none"> • Toezicht voor EU regelgeving is helder belegd 	BZK, EZK, JenV , andere departementen, (mede)overheden

2 Iedereen kan de digitale wereld *vertrouwen*

2.1 Publieke waarden borgen | Overzicht

Maatschappelijke opgave

Publieke waarden zijn het fundament van een verantwoorde digitale transitie. Digitalisering kan leiden tot schending van publieke waarden online, zoals menselijke waardigheid, autonomie en non-discriminatie. Concentratie van marktmacht is een actueel gevaar. Welke waarden en normen in de online wereld gelden en hoe die beschermd worden is onduidelijk. Er is geen gedeeld begrippenkader van publieke waarden die belangrijk zijn bij digitalisering. Kinderrechten online, gaming en gokken zijn nog onvoldoende genormeerd. Burgers en publieke organisaties zijn te afhankelijk van private platformen voor publieke activiteiten, zoals onderwijs, onderzoek, zorg, kunst en cultuur terwijl deze platformen zich niet altijd publiek verantwoord gedragen.

Behaalde resultaten

- Het IAMA (mensenrechtentoets) is ontwikkeld voor discussie en besluitvorming rondom de inzet van algoritmen door overheidsorganen
- Op Europees niveau wordt er onderhandeld over nieuwe regels omtrent het borgen van publieke waarden online (DSA, DMA, DGA, DA, AI-act, GDPR)
- Interoperabiliteit van berichtendiensten is naar schatting vanaf 2024 verplicht via de Digital Markets Act (DMA)
- Kindermarketing online is bij grote platforms verboden
- Op Europees niveau is de BIK+ (Better Internet for Kids) ontwikkeld met daarin acties die lidstaten kunnen ondernemen op gebied van bescherming van kinderen online
- Er zijn interbestuurlijk inkoopvoorwaarden ontwikkeld waarmee we ethiek en publieke waarden in de praktijk brengen bij de inzet van inkoop en aanbesteding door de overheid
- Vanuit het Mensrechtenfonds is tot en met 2027 jaarlijks €20 miljoen gereserveerd voor het verhogen van de online en offline veiligheid van mensenrechtenverdedigers wereldwijd

Doelen

- 1 Er is een bewustzijn en gedeeld begrip van de publieke waarden die we borgen bij digitalisering en de normen die daarbij moeten gelden. We werken samen met publieke instellingen aan een gedeeld begrippenkader, keurmerk en/of een wettelijke verplichting voor publieke waarden en technologie. We organiseren het debat over waardenspanningen en 'in wat voor digitale wereld we willen leven'. Daarbij betrekken we burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties
- 2 Burgers en bedrijven ervaren dat de overheid eenduidig grenzen stelt en handhaaft bij het beschermen van publieke waarden en mensenrechten online, in Nederland maar ook internationaal. We beschermen bijzonder kwetsbare groepen, zoals kinderen en sociaaleconomisch kwetsbaren, ook bij online gaming en gokken
- 3 De publieke kern van het internet wordt versterkt en uitgebreid. Burgers, bedrijven en ambtenaren kunnen gebruik maken van (publieke) veilige alternatieven voor online platformen en diensten bij publieke instellingen. Die diensten zijn interoperabel met andere diensten en ze worden open-source ontwikkeld als 'digital commons'¹. Nederland steunt interoperabiliteit van bedrijven met een poortwachtersfunctie via de DMA omdat dit marktmacht tegengaat en zo bijdraagt aan de levensvatbaarheid van publieke alternatieven

Beoogde indicatoren

- Er is een interbestuurlijk gedeeld normen- en begrippenkader voor publieke waarden bij digitalisering
- Nog te bepalen
- Identificeren en ondersteunen van vijf 'digital commons', zoals een algoritme voor herkenning van probleemgedrag online, leeftijdsverificatie voor kinderen of het doorontwikkelen van encryptie

1. Informatie- en kennisbronnen die gezamenlijk worden gecreëerd en eigendom zijn van of worden gedeeld tussen of tussen een gemeenschap en die meestal vrijelijk beschikbaar zijn voor derden

2.1 Publieke waarden borgen | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1	Ontwikkelen van een verplicht keurmerk voor publieke waarden en technologie voor publieke instellingen, om deze over vijf jaar in te zetten bij alle publieke digitale aanbestedingen en ter beschikking te stellen aan private partijen	<ul style="list-style-type: none"> Keurmerk is ontwikkeld door publieke instellingen Integraal Afweging Kader (IAK) aangepast na uitvoeringstoets Inkoopvoorwaarden om publieke waarden en ethiek te borgen bij de inzet van inkoop en aanbesteding door de overheid zijn opgesteld, in samenwerking met VNG 	<ul style="list-style-type: none"> Keurmerk wordt gebruikt door publieke instellingen Verkenning wettelijke inbedding door verplichting Keurmerk wordt gebruikt door private partijen 	BZK , alle andere departementen, interbestuurlijk, uitvoeringsorganisaties, bedrijfsleven
2	Structureel uitvoeren van human rights impact assessment op digitale diensten met grote impact op burgers	<ul style="list-style-type: none"> Publicatie human rights impact assessments bij digitale diensten met grote impact op burgers door de overheid Ontwikkeling public cloud of vaste leveringsafspraken met partijen die voldoen aan publieke waarden 	<ul style="list-style-type: none"> Publicatie human rights impact assessments bij digitale diensten met grote impact op burgers door de overheid 	BZK , overheden
3	Organiseren van het debat over waarden-spanningen continu organiseren op een vast platform met bevoegdheden, bijvoorbeeld de adviesgroep digitalisering	<ul style="list-style-type: none"> Verkenning mogelijke rol met de SER bij het maatschappelijke debat over publieke waarden en de afweging van publieke waarden in situaties waarin deze op spanning kunnen komen te staan Zie 1.3 “Impact online desinformatie verminderen 	<ul style="list-style-type: none"> Zie 1.3 “Impact online desinformatie verminderen” 	BZK, SER , alle andere departementen, interbestuurlijk
4	Duidelijker normeren en grenzen stellen aan online gaming en gokken	<ul style="list-style-type: none"> Gamewijzer voor verleidingstechnieken in games, publieksvoorlichting over effecten langdurig online zijn en tech-etiquette met do’s and don’t online zijn opgesteld 		BZK , OCW, VWS, EZK en JenV

2.1 Publieke waarden borgen | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
5	Beschermen van Kinderrechten online en kinderen beschermen en weerbaar maken tegen schadelijke content ¹	<ul style="list-style-type: none"> • Plan en planning opgesteld voor uitvoering implementatie BIK+ activiteiten (bewustwording, kennisdeling en code of conduct age appropriate design) • Doorontwikkeling van de Code Kinderrechten Online en verkenning wettelijke verplichting • De bruikbaarheid van de Code kinderrechten online is vergroot • Kinderrechten impact assessment (KIA) gerealiseerd en besluit verkenning wettelijke verplichting • Ondersteuning van het gebruik en toepassen van leeftijdsverificatie(tools) • In kaart gebracht hoe de handhaving en toezicht op kinderrechtegebied kan worden versterkt • Ontplooiing van bewustwordingscampagnes gericht op het beschermen van kinderen tegen schadelijke content • Gebruiksvriendelijke tools voor ouderlijk toezicht, advertentiefilters- en blokkering zijn standaard ingebouwd in alle elektronische apparaten en worden geïnstalleerd op apparaten in openbare ruimtes (zoals op scholen, bibliotheken en jeugdclubs) 		BZK, OCW, VWS, EZK en JenV
6	Versterken van het maatschappelijk middenveld , met name in Afrika en de MENA-regio, om overheden en regulerende instanties verantwoordelijk te houden voor het borgen van mensgerichte online waarden en rechten	<ul style="list-style-type: none"> • Versterking van maatschappelijke organisaties die de rechten en belangen van burgers verdedigen, waaronder diaspora-organisaties, religieuze actoren, faith-based organisaties, culturele instellingen en vakbonden 		BZ

1. Gedeeltelijk beantwoorden we hiermee de motie van de leden Ceder en Bontenbal om in te gaan op de aanbevelingen van de Parlementaire Assemblée om het beschermingsniveau van kinderen te verbeteren. U ontvangt nog een Kamerbrief over Kinderrechten online waar we het beschermingsniveau van kinderen tegen extreme content uiteenzetten

2.1 Publieke waarden borgen | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
7	Versterken van 'digital commons'	<ul style="list-style-type: none"> Er zijn 5 'digital commons' geïdentificeerd en ondersteund voor open-source ontwikkeling 		BZK, VNG
8	Ontwikkelen digitaal publiek sociaal medium (PubHubs) voor alle publieke instellingen en burgers dat voldoet aan de hoogste normen van de publieke waarden	<ul style="list-style-type: none"> Eerste Pubhubs ingezet en publieke organisaties ondersteund in de ontwikkeling van alternatieven Pol.is netwerkdemocratie is toegepast op 3 cases voor het Rijk en bij nieuwe ontwikkelingen die onder deze werkagenda vallen 	<ul style="list-style-type: none"> Alternatieve algoritmen zijn aangeboden aan sociale media organisaties 	BZK stimuleert , Public Spaces/ publieke partijen
9	Verplichten interoperabiliteit bij bedrijven met een poortwachtersfunctie via de DMA (Digital Markets Act) is onderdeel van de strategie voor Digitale Economie	<ul style="list-style-type: none"> Stimulering van interoperabiliteits-oplossingen door BZK 	<ul style="list-style-type: none"> DMA is begin 2023 in werking getreden en is vanaf 2024 waarschijnlijk verplicht. Poortwachters moeten op basis van de DMA nummeronafhankelijke interpersoonlijke berichtendiensten (zoals berichtenverkeer apps) interoperabel maken met andere aanbieders indien zij daarom vragen 	EZK, BZK

2.2 Borgen van privacy, verantwoord datagebruik en vergroten transparantie over gegevensverwerking en -uitwisseling | Overzicht

Maatschappelijke opgave

Privacy speelt een sleutelrol in het vertrouwen van de burger in een digitale overheid en maatschappij. Met rechtmatige gegevensverwerking wordt vertrouwen geborgd. Verschillende EU regelgeving, zoals de AVG, leggen een solide basis voor de bescherming van privacy online maar de uitvoering van deze en aankomende nieuwe regelgeving is complex.

De overheid gaat nog te vaak over op onnodige verzameling van data en biedt nog onvoldoende transparantie over gegevensverwerking en -uitwisseling door overheidsorganisaties. Dit heeft als effect dat het vertrouwen van de burger in de overheid afneemt.

Behaalde resultaten

- De Adviesfunctie verantwoord datagebruik (onderdeel van de interbestuurlijke datastrategie) is opgericht en heeft vanuit daar 6 casussen voorzien van advies over wat technisch kan, juridisch mag en ethisch wenselijk is bij datagebruik
- Breder verplichting vanuit de AVG voor organisaties om een Data Protection Impact Assessment (DPIA's) uit te voeren om de privacyrisico's van gegevensverwerking te verkleinen
- Aanscherping regelgeving verwerking bijzondere persoonsgegevens en micro-targeting via de Digital Services Act

Doelen

- 1 Burgers kunnen erop rekenen dat alle¹ overheden conform de AVG handelen
  - We brengen gegevensuitwisselingen bij de overheid beter in kaart (open gegevensdeling)
  - De legitimiteit van bestaande digitale systemen kan worden uitgelegd in termen van (juridische) beginselen die zijn geborgd (open beleid)
  - Overheden passen privacy-by-design² toe
  - We passen geen gezichtsherkenning toe zonder wettelijke afbakening en controle
- 2 Overheden beschikken over voldoende kennis en capaciteit op het gebied van privacy
  - Ambtenaren voelen zich voldoende ondersteund in het verantwoord omgaan met data en passen daarbij correct de privacystandaarden toe
  - Overheidsorganisaties worden ondersteund op het gebied van verantwoord datagebruik en privacy
- 3 De overheid verduidelijkt de privacy kaders voor burgers en bedrijven en versterkt het toezicht
  - De overheid is transparant over verantwoord datagebruik (open verwerkingsregisters)
  - Versterking van privacy online, bijvoorbeeld via de e-Privacy Directive en bij de uitvoering van de verschillende Europese kaders
  - Investeren in sterke positie van de AP en versterken samenhang tussen digitale toezichthouders

Beoogde indicatoren

- Nog te bepalen
- Nog te bepalen
- Dekkingsgraad van het AVG-verwerkingsregister
- Nog te bepalen

1. Mits van toepassing, waarbij er wettelijke uitzonderingen zijn; 2. Zoals een ontwerp dat volgt uit doelbinding, dataminimalisatie, en afscherming van gegevens

2.2 Borgen van privacy, verantwoord datagebruik en vergroten transparantie over gegevensverwerking en -uitwisseling | Acties

📢	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1	Onderzoeken in welke mate de AVG verbeterd kan worden door overheidsorganisaties en overheidsorganisaties worden ondersteund op het gebied van verantwoord datagebruik en privacy	<ul style="list-style-type: none"> Inzicht hoe bij overheidsorganisaties AVG nog niet goed nageleefd wordt Beleidsreactie WODC onderzoek Verkenning mogelijkheid versterken positie en competenties FG's en opzetten FG register en kwaliteitseisen voor de overheid Verkenning introductie Chief Privacy Officers bij departementen Ontwikkelen van een opleiding binnen de ABD voor managers op het gebied van privacy 		JenV, BZK
2	Creëren van duidelijkheid binnen overheden over wat technisch kan, juridisch mag en ethisch wenselijk is bij datagebruik	<ul style="list-style-type: none"> De Adviesfunctie verantwoord datagebruik blijft bij casussen adviseren Vergrote handelingszekerheid (door positionering CPO en samenwerking AP) Verkenning nut en noodzaak van een helpdesk privacy Handreiking gebruik online materiaal voor gemeenten 	<ul style="list-style-type: none"> De Adviesfunctie verantwoord datagebruik blijft bij casussen adviseren 	BZK, uitvoeringsorganisaties, JenV , alle andere departementen, VNG, IPO, UvW
3	Ontwikkelen en structureel in kaart brengen van de overheidsarchitectuur voor een federatief datastelsel met een centrale anonimiseringsfunctie	<ul style="list-style-type: none"> Nationaal Innovatiecentrum Privacy Enhancing Technologies (NICPET) is van start gegaan Roadmap voor ontwikkeling van data-architectuur is opgesteld Zie 4.1 "Verbeteren informatiehuishouding voor openbaarheid van bestuur" 	<ul style="list-style-type: none"> Zie 4.1 "Verbeteren informatiehuishouding voor openbaarheid van bestuur" 	BZK (voor NICPET), alle andere departementen , VNG, IPO, UvW, uitvoeringsorganisaties
4	Versterken toezichthouders op gegevensverwerking en versterken samenwerking toezichthouders	<ul style="list-style-type: none"> Extra investeringen in digitale toezichthouders en samenwerking digitaal toezicht Stimulering privacy innovaties 	<ul style="list-style-type: none"> Besluiten van de AP gestandaardiseerd openbaar Zie 3.3 "Algoritmes reguleren" 	BZK (voor algoritmes), JenV (voor AVG), EZK
5	Onderzoeken van de toekomstbestendigheid van de privacy- en informatiegrondrechten uit de Grondwet	<ul style="list-style-type: none"> Zie 4.1 "Verbeteren informatiehuishouding voor openbaarheid van bestuur" 	<ul style="list-style-type: none"> Lijst noodzakelijke wetswijzigingen CZW Zie 4.1 "Verbeteren informatiehuishouding voor openbaarheid van bestuur" 	BZK , (DWJZ) JenV

2.3 Anticiperen op nieuwe digitale technologie | Overzicht

Maatschappelijke opgave

Nieuwe digitale technologieën bieden kansen en risico's voor de samenleving. Digitalisering kan bijvoorbeeld bijdragen aan verduurzaming, betere zorg en aan betere keuzes in de inrichting van de ruimte. Tegelijkertijd geeft 43 procent van de mensen in Nederland aan dat de invoering van nieuwe digitale technologie en innovaties ongemakkelijk of beangstigend kan zijn.¹ Ook is niet iedereen in staat zijn om de nieuwe geavanceerde diensten, zoals autonome systemen, te begrijpen en optimaal te benutten.² Op dit moment zijn we te afhankelijk van digitale technologie ontwikkeld door bedrijven in landen die onze publieke waarden niet per se delen. De overheid is onvoldoende in staat om tijdig effectief in te grijpen wanneer nieuwe digitale technologieën een grote en met name negatieve impact hebben op publieke waarden. De overheid maakt daardoor niet altijd de juiste afweging tussen het aanjagen of reguleren van de ontwikkeling en impact van nieuwe digitale technologie.

Behaalde resultaten

- De Toolbox Ethisch Verantwoorde Innovatie is ontwikkeld en biedt handvaten voor burgers en ondernemers die nieuwe digitale technologieën ontwikkelen of toepassen en ondersteunt overheden in ethisch verantwoord innoveren d.m.v. modellen, methodieken, richtlijnen en praktijkvoorbeelden
- In 2022 werd de tweede editie van de Public Spaces conferentie georganiseerd
- Kennis- en innovatieprogramma Landbouw, Water, Voedsel ontwikkeld waarin Agri & Food en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen samenwerken met Water & Maritiem. In de Nationale Proeftuin Precisielandbouw is en wordt gewerkt aan innovaties op het erf, samen met boeren, toeleveranciers en kennisinstellingen

Doelen

- 1 Nederland loopt voorop in de ontwikkeling en toepassing van verantwoorde digitale technologie. In Europa, en daarbuiten, moeten we in staat zijn om nieuwe digitale technologie te ontwikkelen volgens de waarden van de democratie en de rechtsstaat. Digitalisering en verduurzaming moeten elkaar daarbij versterken
- 2 Burgers en bedrijven ervaren dat de overheid tijdig normen en randvoorwaarden opstelt om nieuwe digitale technologie in goede banen te leiden. De overheid is in staat om te reguleren of aan te jagen wanneer nieuwe digitale technologieën raken aan publieke waarden
- 3 Kennisinstellingen, bedrijven en overheden zijn op het juiste moment betrokken bij de ontwikkeling, toepassing en opschaling van nieuwe digitale technologieën. Daarmee kunnen we gezamenlijk de kansen en risico's voor de toekomst formuleren en mitigeren

Beoogde indicatoren

- Nog te bepalen, in de uitwerking van de strategie voor Digitale Economie
-
- In 2025 zijn er techniekneutrale voorwaarden³ en een impact assessment voor publieke waarden ontwikkeld die overheden kunnen toepassen op nieuwe digitale technologieën die relevant zijn in het publieke domein
- Aantal 'ethische bijsluiters' ontwikkeld in de Toolbox Ethisch Verantwoorde Innovatie en interbestuurlijk toegepast bij de inzet van nieuwe digitale technologieën (streefwaarde: alle overheden en medeoverheden)
-
- Aantal labs waar de overheid en maatschappelijke actoren samenwerken op de ontwikkeling van nieuwe digitale technologie voor het oplossen van maatschappelijke problemen (streefwaarde: 3)

1. VMWare 2022; 2. Toekomstverkenning Digitalisering in 2030; 3. Techniekneutrale voorwaarden sluiten aan op het keurmerk en/of een wettelijke verplichting voor publieke waarden en technologie

2.3 Anticiperen op nieuwe digitale technologie | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1	Opstellen beleidsagenda publieke waarden en nieuwe digitale technologie (met heldere kaders voor de impact van nieuwe digitale technologieën op publieke waarden)	<ul style="list-style-type: none"> • De eerste beleidsagenda is opgesteld en afgestemd met bijvoorbeeld de Rijks Innovatie Community of het CIO beraad • Hét jaarlijkse internationale congres over publieke waarden en anticiperen op nieuwe digitale technologie is georganiseerd en er is samenhang tussen de verschillende congressen gecreëerd (i-bestuur, cybersecurity congres, ...) • Verkenning oprichting ‘adviesgroep digitalisering’ (zie ook 2.1 “Publieke waarden borgen”) • Overheidsbrede wetgevingsagenda digitalisering is opgesteld (en daarmee voor de ontwikkeling en toepassing van digitale technologie), zoals geadviseerd door de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) 	<ul style="list-style-type: none"> • Eerste doelen uit de beleidsagenda publieke waarden en technologie gerealiseerd • Doorontwikkeling van de beleidsagenda 	BZK, JenV, EZK , andere departementen en interbestuurlijk (VNG, IPO, UvW)
2	Inzetten van nieuwe digitale technologie bij publieke dienstverlening	<ul style="list-style-type: none"> • Eerste zelf gemaakte of gestimuleerde (publieke) veilige alternatieven zijn ontwikkeld voor online platformen en diensten bij publieke instellingen (zie ook 1.2 “Toegankelijke, hoogwaardige en proactieve dienstverlening” en 2.1 “Publieke waarden borgen”) 	<ul style="list-style-type: none"> • (Publiek) veilige alternatieven voor online platformen en diensten bij publieke instellingen verder doorontwikkeld 	BZK, EZK, OCW , wetenschap, publiek-private samenwerking

2.3 Anticiperen op nieuwe digitale technologie | Acties

 Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
3 Nederland stimuleert de duurzaamheids- en digitaliseringstransitie in het buitenland, met focus op versterking van het MKB	<ul style="list-style-type: none"> Eerste stappen zijn gezet op de ondersteuning van eerlijke digitale platforms en dienstverlening aan boeren en (vrouwelijke) ondernemers om kansen op het gebied van fintech en e-commerce te vergroten Versterking van internationale inzet van Nederland op het verbeteren van de toegang tot betrouwbare data, informatie en mediabronnen online, óók in ontwikkelingslanden	<ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning verder vormgegeven	BZ, BHOS, RVO

2.4 Versterken cybersecurity | Overzicht

Maatschappelijke opgave

De overheid loopt achter wat betreft digitale weerbaarheid vanwege het ontbreken van basismaatregelen (Cybersecurity Beeld 2022) en is een interessant doelwit is voor kwaadwillenden (statelijk en crimineel).

We hebben de maatschappelijke taak om op een veilige wijze de economische en maatschappelijke kansen van digitalisering te verzilveren en tegelijkertijd onze veiligheid en publieke waarden te beschermen. Cybersecurity is een essentiële randvoorwaarde voor succesvolle digitalisering.

Als onderdeel van deze brede maatschappelijke opgave heeft de overheid als taak het goede voorbeeld te geven en op een veilige manier met gegevens van burgers om te gaan.

Behaalde resultaten

- De Herziening Europese Richtlijn Netwerk- en Informatiebeveiliging (NIB2) betekent voor essentiële aanbieders en belangrijke aanbieders een wettelijke verplichting voor informatiebeveiliging, melden van impactvolle incidenten en een toezichtsregime. JenV is verantwoordelijk voor het EU-traject en voor de implementatie in NL wetgeving. BZK is verantwoordelijk voor de publieke sector en voor wetgeving richting medeoverheden
- Met medeoverheden wordt (reeds) samengewerkt aan de voorbereiding van wet- en regelgeving, passend toezicht en het verlagen van de auditlast op cybersecurity die het Rijk medeoverheden oplegt
- Door overheidsbrede normensets wordt het veilig inkopen van ICT producten en diensten gestimuleerd
- De overheid gaat onverminderd door met het ondersteunen en faciliteren van de Overheidsbrede Cyberoefening en de service Informatiebeveiliging & Privacy
- In de I-strategie Rijk 2022 – 2025 is versterken van de digitale weerbaarheid één van de uit te voeren routekaarten
- Publicatie voorstel Cyber Resilience Act, met beveiligingseisen voor de hele levenscyclus en ICT-toeleveringsketen

Doelen¹

1	Nederland is in staat om op een veilige wijze de economische en maatschappelijke kansen van digitalisering te verzilveren en tegelijkertijd onze veiligheid en publieke waarden te beschermen	→	• Nog te bepalen
2	Overheden voldoen aan de voorgeschreven veiligheidseisen die voor hen van toepassing zijn	→	• Nog te bepalen
3	Overheden gebruiken en kopen alleen veilige ICT producten en diensten in uit de markt	→	• Percentage van de overheidsorganisaties dat normensets voor informatieveiligheid heeft ingevoerd, zoals de BIO (streefwaarde: 100%) • Percentage van de aanbestedingsprocedures en inkopen van ICT-producten en diensten die voldoen aan de inkoopseisen cybersecurity overheid (streefwaarde: 100%)
4	Overheden gebruiken een uniforme domeinnaamextensie, zodat burgers herkennen of zij online echt te maken hebben met een overheid. Burgers kunnen terecht voor vragen over echtheid van een overheidssite/e-mail/app	→	• Nog te bepalen
5	Overheden zijn overheidsbreed geoefend in het weren van cyberincidenten en worden ondersteund door overheidsprofessionals bij de overheid via de hulpfunctie 'Informatiebeveiliging & Privacy'	→	• Percentage van de overheidsorganisaties die regelmatig (minimaal jaarlijks) oefenen met gesimuleerde hackaanvallen (streefwaarde: 100%)

1. Het kabinet zet in op het versterken van cybersecurity via de Nederlandse Cybersecuritystrategie (NLCS) onder coördinatie van de minister van Justitie en Veiligheid. In het NLCS actieplan wordt de inzet van het kabinet verder uitgewerkt en hierover wordt periodiek gerapporteerd. De belangrijkste acties en verbijzonderingen die betrekking hebben op publieke waarden zijn opgenomen in de acties van deze prioriteit

2.4 Versterken cybersecurity | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1	<p>Invoeren van een wettelijke zorgplicht voor informatiebeveiliging, meldplicht en een toezichtsregime voor de gehele overheid</p> <p>Doel is ook het verlagen van de auditlast (door veelheid aan regels van het Rijk aan medeoverheden op cybersecurity) door wetgeving te harmoniseren</p>	<ul style="list-style-type: none"> De uitvoering van het ondersteuningsprogramma BIO is geactualiseerd voor de gehele overheid door het Centrum voor informatiebeveiliging en Privacy (CIP) Verantwoordings- systematiek ENSIA (Eenduidige Normatief Single Information Audit) is doorontwikkeld. Er zijn stappen gezet op het horizontaal en verticaal organiseren van toezicht met de BIO als basis, waardoor gemeenten werken aan betere informatieveiligheid en de democratische verantwoording over IB wordt gefaciliteerd Er is een herziene BIO Er zijn pilots uitgevoerd naar de toegevoegde waarde van een IT-verslag en IT-auditverklaring binnen de overheid, vergelijkbaar met het gangbare financiële jaarverslag. De verkenning sluit aan op pilots uit het bedrijfsleven Verkenning open source instrumenten ter beschikking stellen aan overheden ter ondersteuning IB-uitvoering 	<ul style="list-style-type: none"> Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) is wettelijk verankerd Er is een aanvullend eisenpakket ontwikkeld voor zeer belangrijke digitale processen en systemen bij de overheid Implementatie in Nld'se wetgeving van herziening Europese Richtlijn Netwerk- en Informatiebeveiliging (NIB2) Verlaagde auditlast cybersecurity voor medeoverheden doordat wetgeving is geharmoniseerd Toezicht is geregeld Indicatoren die de ambitie omtrent veiligheid van overheidsorganisaties meten worden gemonitord en getoond op de site basisbeveiliging.nl, ontwikkeld en beheerd door het Centrum voor Informatiebeveiliging en Privacy (CIP). De gehele overheid kan zich hieraan spiegelen en inzien hoe de overheid zich op betreffende indicatoren ontwikkelt 	<p>BZK, JenV, diverse departementen, medeoverheden, CIP</p>
2	<p>Coördinatie Rijksbrede strategie voor internationaal cyberbeleid is onderdeel van de Internationale Cyberstrategie (nog niet geoperationaliseerd)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Coördinatie van activiteiten in lijn met internationale Cyberstrategie op internationale veiligheid, mensenrechten en rechtstaat online en verbinden digitalisering en veiligheid 		<p>BZ, EZK, JenV, BZK, DEF, medeoverheden en overheidsdiensten (AIVD, MIVD, NCSC, NCTV, OM en de Nationale Politie)</p>

2.4 Versterken cybersecurity | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
3	De overheid koopt alleen veilige ICT producten en diensten	<ul style="list-style-type: none"> De tool inkoop Eisen cybersecurity overheid (ICO) is doorontwikkeld, verbreed en geïmplementeerd (incl. verdere ontwikkeling van overheidsbrede eisensets) Indirecte positieve beïnvloeding van de markt om veilige producten en diensten te leveren 	<ul style="list-style-type: none"> Middels wetgeving is geborgd dat de normensets voor veilig inkopen ook verplicht worden toegepast door overheden Europese schema's zijn opgenomen in de nationale Inkoop Eisen Cybersecurity Overheid (ICO) conform de EU Cybersecurity Act (CSA) certificeringsschema's 	BZK, EZK, medeoverheden, CIP
4	Aanbieden eigen domein (bijv. overheid.nl, met AZ loopt een verkenning over de exacte extensie) zodat betrouwbare websites makkelijker herkenbaar worden voor burgers	<ul style="list-style-type: none"> Transitieplan domeinextensies overheid Aanbod overheidsbrede extensie voor overheden Eerste gebruik extensie 	• Overheidsbrede inzet extensie	BZK, AZ
5	Inrichten contactpunt waar burgers en bedrijven terecht kunnen met vragen over veiligheid van overheidswebsites	• Contactpunt ingericht waar burgers en bedrijven vanaf 2023 terecht kunnen met vragen over veiligheid van overheidswebsites		BZK, AZ/DPC, KOOP
6	Faciliteren van jaarlijkse overheidsbrede oefeningen met gesimuleerde hackaanvallen en opstellen van een rijksbrede, jaarlijkse testkalender op redteaming (vanuit I-strategie Rijk)	<ul style="list-style-type: none"> Jaarlijkse overheidsbrede cyberoefening met gesimuleerde hackaanvallen Er is een optie ontwikkeld om simultaan mee te oefenen Oplevering Toolkit Red Teaming (Start) uitvoering Red team testen door departementen Interdepartementale kennisdeling georganiseerd 	<ul style="list-style-type: none"> Overheden doen actief mee en oefenen structureler met de eigen crisisorganisatie Ervaringen met hacks zijn breed gedeeld bij de overheid om blijvend te kunnen leren Jaarlijkse testkalender op redteaming De kennis vanuit het Rijkstraject is ter beschikking gesteld aan de medeoverheden 	BZK, JenV
7	Zorgen voor een hulpfunctie op informatiebeveiliging en privacy voor overheden	<ul style="list-style-type: none"> Er zijn stappen gezet door het CIP om de uitbreiding en doorontwikkeling van de service Informatiebeveiliging & Privacy te verlengen en actualiseren. Eerste overheden krijgen maatwerkadviezen van professionals bij de overheid over digitale veiligheid en privacy. Organisaties met onvoldoende kennis op gebied van informatieveiligheid worden op deze manier laagdrempelig geholpen door organisaties met specifieke expertise 	<ul style="list-style-type: none"> Overheden weten de service Informatiebeveiliging & Privacy te vinden en het is doorontwikkeld tot een platform van en voor overheidsprofessionals die elkaar kunnen ondersteunen 	BZK

3 Iedereen heeft *regie* op het digitale leven

3.1 Regie op eigen gegevens | Overzicht

Maatschappelijke opgave

Onder invloed van de digitalisering is het belang van persoonlijke gegevens toegenomen en hebben burgers daar tegelijkertijd nauwelijks grip op. De informatiepositie van mensen is daardoor verzwakt. Een cruciaal onderdeel van het fundament van onze digitale wereld is autonoom kunnen zijn en zelf kunnen beschikken over eigen data en identiteit.

Elke burger moet zijn eigen gegevens bij de overheid en bedrijven zoveel mogelijk¹ kunnen inzien, corrigeren en hergebruiken. Bovendien moet je zelf kunnen bepalen met wie je deze gegevens deelt zonder dat er iemand over je schouders mee kijkt. De overheid moet de kaders stellen om regie op gegevens te hebben en moet zelf het goede voorbeeld geven.

Behaalde resultaten

- Platform om lessen en werkwijze voor regie op gegevens te delen binnen de publieke en private sector (rog.pleio.nl)
- Via MijnOverheid kunnen burgers zien welke gegevens een aantal overheidsorganisaties van hen opgeslagen heeft
- Via MijnOverheid.nl kan de burger zien welke organisaties BRP gegevens kunnen inzien en welke organisaties een melding krijgen bij wijzigingen daarvan
- Eerste versie afspraken stelsel en referentiearchitectuur Regie op Gegevens
- Start implementatie landelijke uitrol inzage verwerking persoonsgegevens bij 600 overheidsbesluiten die voor burgers van belang zijn

Doelen

- 1 Burgers en bedrijven krijgen het recht en de mogelijkheid om digitaal hun gegevens te gebruiken, dit bevat de mogelijkheid om je gegevens in te zien en zelf digitaal te delen bijv. door middel van een ID-wallet (zie 3.2 “Hoogwaardig identiteitsstelsel waaronder inlogmiddelen en een wallet”)
- 2 Burgers en bedrijven hebben recht op inzicht in alle¹ gegevens die voor een voor hen specifiek overheidsbesluit gebruikt zijn
- 3 Voor burgers en bedrijven is het vanaf 2025 eenvoudig om gegevens bij de overheid te corrigeren

Beoogde indicatoren

- Aantal overheden dat een standaard API gebruikt waardoor het mogelijk is om gegevens decentraal op te halen en in verschillende omgevingen te tonen aan burgers (streefwaarde: zoveel mogelijk¹)
- Verstrekkingen van gegevens uit de 15 belangrijkste overheidsbronnen zijn inzichtelijk voor de burger
- De burger kan zelf bepalen om gegevens uit de Basisregistratie Personen (BRP) met Stichting Interkerkelijke Leden Administratie (SILA) te delen
- Aantal overheidsbesluiten waarvoor het in 2024 op 1 plek zichtbaar is welke type gegevens de overheid daarvoor gebruikt (streefwaarde: 600 overheidsbesluiten)
- Aantal gepersonaliseerde overheidsbesluiten waarvoor het voor burgers inzichtelijk is welke specifieke persoonsgegevens van hen gebruikt zijn (streefwaarde: voor de 20-25 belangrijkste)
- Jaarlijkse rapportage Meldpunt Fouten in Overheidsregistraties naar Tweede Kamer

1. Begrensd door wettelijke of gerechtvaardigde uitzonderingen die van toepassing zijn bij belangenafwegingen in het kader van bijvoorbeeld opsporing, rechtshandhaving, Defensie of inlichtingenverzameling

3.1 Regie op eigen gegevens | Acties

 Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1 Inzicht geven in welke gegevens gebruikt worden door de overheid om tot een besluit te komen	<ul style="list-style-type: none"> Impact analyse op het voorstel om overzicht te maken van welk type gegevens gebruikt zijn voor 600 soorten besluiten 	<ul style="list-style-type: none"> Overzicht van welk type gegevens gebruikt zijn voor 600 soorten besluiten Voor de voor de 20-25 belangrijkste gepersonaliseerde overheidsbesluiten is voor burgers inzichtelijk welke specifieke persoonsgegevens van hen gebruikt zijn Overheden gebruiken standaard API 	BZK , medeoverheden en alle uitvoeringsorganisaties die beschikkingen opstellen
2 Samenwerken met woningbouwcorporaties om inkomensgegevens te delen , met toestemming van de burger, via MijnOverheid.nl	<ul style="list-style-type: none"> 30 woningbouwcorporaties aangesloten 	<ul style="list-style-type: none"> Alle woningbouwcorporaties aangesloten 	BZK , woningbouwcorporaties, BZK Wonen, Aedes
3 Ontwikkelen van Persoonlijke Gezondheidsomgevingen (PGO's)	<ul style="list-style-type: none"> Persoonlijke gezondheidsomgevingen maken ophalen gegevens mogelijk 	<ul style="list-style-type: none"> Persoonlijke gezondheidsomgevingen breed maatschappelijk gebruikt 	VWS , BZK, zorgbranche
4 Informer en van mensen over opvraag en het gebruik van hun gegevens uit voor burgers en bedrijven belangrijke basisregistraties door zowel overheid als afnemers daarbuiten	<ul style="list-style-type: none"> Naast signalering uit de BRP nog 2 overheidsbronnen die verstrekkingen inzichtelijk hebben gemaakt 	<ul style="list-style-type: none"> Eénduidige en toegankelijke inzage in verstrekking van alle gegevens uit de basisregistraties 	BZK , medeoverheden, Logius, bronhouders
5 Verankeren van kaders en spelregels voor het digitaal delen van gegevens met organisaties met een wettelijke taak	<ul style="list-style-type: none"> Voorstel voor aanpassing Wet digitale overheid 	<ul style="list-style-type: none"> Wettelijke verankering van kaders en spelregels voor het digitaal delen van gegevens 	BZK en medeoverheden
6 Samenwerken met Zorgeloos Vastgoed en Digicampus om het aankopen van een woning te vereenvoudigen	<ul style="list-style-type: none"> De eerste overheidsbronnen beschikbaar om het gebruiksvriendelijker te maken een woning te kopen Eerste ervaringen en oplossingen gekopieerd naar andere sectoren (open informatie) 	<ul style="list-style-type: none"> Alle overheidsbronnen beschikbaar om het gebruiksvriendelijker te maken een woning te kopen Ervaringen en oplossingen breed overgenomen in andere sectoren (open informatie) 	Ntb , medeoverheden, BZK Wonen, KNB, Kadaster, Belastingdienst
7 Ontwikkelen van een overzicht waarin de schulden (vorderingen) bij de overheid inzichtelijk zijn voor de burger en ondernemer en makkelijke toegang tot eigen gegevens over schulden voor burgers	<ul style="list-style-type: none"> Eerste versie van een digitaal overzicht van verplichtingen en schulden bij de overheid is beschikbaar 	<ul style="list-style-type: none"> Uitbreiding van het overzicht met meer overheden die vorderingen en schulden inzichtelijk maken op één plek 	SZW , JenV , CJIB , medeoverheden, Belastingdienst, UWV, DUO, SVB, RVO

Noot: Alle activiteiten om regie op je gegevens te hebben door een ID-wallet te hebben vallen onder actiespoor 3.2

3.2 Hoogwaardig identiteitsstelsel, waaronder inlogmiddelen en een wallet | Overzicht

Maatschappelijke opgave

De maatschappelijke opgaves rond het digitale identiteitsstelsel liggen op het gebied van het makkelijker, betrouwbaarder en privacy vriendelijker maken van het digitaal zaken doen.

- Burgers en bedrijven worden bij dienstverlening geconfronteerd met onnodig hoge administratieve lasten. Talloze organisaties slaan hiernaast gegevens van burgers op, waar burgers vervolgens niet over kunnen beschikken om deze op andere plaatsen te gebruiken. Denk aan het afsluiten van een hypotheek, waarbij men bij verschillende instanties gegevens moet ophalen om zaken te bewijzen
- Burgers doen vaak zaken op een onvoldoende betrouwbaarheidsniveau wanneer zij inloggen of hun gegevens delen, zo wordt voor medische gegevens nu niet altijd een hoog betrouwbaarheidsniveau gevraagd

Behaalde resultaten

- Wetsvoorstel Wet digitale overheid (verwachte ingangsdatum 2023). De Wet digitale overheid (Wdo) regelt dat Nederlandse burgers en bedrijven veilig en betrouwbaar kunnen inloggen bij de (semi-)overheid. Mensen hebben onder deze wet een keuze qua inlogmiddel
- Breed gebruik en hoge gebruikstevredenheid DigiD
- NL inzet bij onderhandelingen op het Europese Digitale Identiteit Raamwerk (eIDAS revisie) lijken succesvol. Oa. Unieke identifier, betrouwbaarheidsniveau en aandacht voor risico's
- Nederland is voorbeeld land qua publieke, private en wetenschappelijke ontwikkelingen op domein digitale identiteit (IRMA, MedMij, Datakeeper, Mobiel Rijbewijs, Vastgoed wallets, vID, MijnGegevens, QTSP adoptie)

Doelen

- 1 Het stelsel voor toegang tot digitale overheidsdiensten wordt uitgebreid, zodat private partijen identificatiediensten kunnen leveren met behoud van privacy voor burgers. Zo kunnen mensen deze inlogmiddelen gebruiken in de publieke en private sector. Ook gaat de overheid een publiek inlogmiddel voor bedrijven leveren
- 2 Burgers kunnen erop vertrouwen dat dienstverleners inlogmiddelen vragen, zowel publiek en privaat, op een passend betrouwbaarheidsniveau zodat ze veilig en betrouwbaar zaken kunnen doen
- 3 Nederlandse bevolking heeft de mogelijkheid veilig, privacy vriendelijk, toegankelijk en betrouwbaar een ID-wallet te gebruiken en hiermee makkelijker digitaal zaken te doen (zoals inloggen, gegevens delen, handtekeningen zetten en decentraal autorisaties beheren)

Beoogde indicatoren

- Aantal alternatieven voor DigiD dat toegelaten is tot het stelsel toegang en bruikbaar gemaakt is voor de burger als inlogmiddel (streefwaarde: meerdere alternatieven)
- Implementatie Wet Digitale Overheid
- Aantal dienstverleners in de publieke sector dat het betrouwbaarheidsniveau van inloggen gebruikt dat bij de specifieke dienstverlening hoort (eIDAS verordening EU) (streefwaarde: alle dienstverleners gebruiken het juiste betrouwbaarheidsniveau)
- Een betrouwbare open source publieke voorbeeld wallet (ID-wallet) die de burger bij zoveel mogelijk diensten kan gebruiken (publiek en privaat)

3.2 Hoogwaardig identiteitsstelsel, waaronder inlogmiddelen en een wallet | Acties

 Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1 Opstellen Europese Digitale identiteit Raamwerk (revisie eIDAS verordening)	<ul style="list-style-type: none"> Europese digitale identiteit raamwerk gereed en wetgeving vastgesteld (revisie eIDAS verordening EU) 	<ul style="list-style-type: none"> Implementatie wetgeving NL vastgesteld 	BZK, EZK, EC
2 Ontwikkelen NL publieke open source wallet met de hoogste eisen qua gegevensbescherming, informatieveiligheid en toegankelijkheid	<ul style="list-style-type: none"> Eerste voorbeeld beschikbaar Deelname van alle overheden georganiseerd 	<ul style="list-style-type: none"> Iedere Nederlander kan gebruik maken van een hoogwaardige wallet, daarin zitten o.a. diploma's, rijbewijzen, IDs, Rijkspas, verklaring van erfrecht en zorggegevens beginnend met de Europese zorgverzekeringskaart (EHIC). Deze wallet is publiek en privaat te gebruiken 	BZK, VWS, OCW, IenW, KNB, Logius, RvIG, ICTU, RDW, DUO, AT, medeoverheden
3 Vormen stelsel digitale toegang (eID toegangsmiddelen)	<ul style="list-style-type: none"> Stelsel digitale toegang van kracht en eerste >1 private middelen toegelaten door toezichthouder Ontwikkelen publiek inlogmiddel bedrijven 	<ul style="list-style-type: none"> Iedere Nederlander kan op een gebruiksvriendelijke, veilige en betrouwbare manier gebruik maken van diverse toegelaten inlogmiddelen 	BZK, Logius, RvIG, diverse uitvoerders + medeoverheden
4 Innoveren op technisch en juridisch gebied om het mogelijk te maken voor mensen om gegevens bij de overheid op te halen en deze te delen met anderen	<ul style="list-style-type: none"> Wetgevingstraject gestart zodat gegevensdeling via wallet mogelijk wordt 		BZK
5 Als Nederland deelnemen aan Europese large scale pilots met ID-wallets	<ul style="list-style-type: none"> NL neemt deel aan 3 Europese large scale pilots met ID-wallets die grensoverschrijdend zaken doen met een ID-wallet mogelijk maken 	<ul style="list-style-type: none"> 3 large scale pilots succesvol afgerond met als effect een betere EU infrastructuur om met ID-wallets zaken te doen en beter maatschappelijk begrip van de kansen en risico's 	BZK, IenW, OCW, RDW, RvIG, ICTU, DUO, AT
6 Het stellen van een norm voor inlogmiddelen van het juiste betrouwbaarheids-niveau (eIDAS) in de publieke sector	<ul style="list-style-type: none"> Nulmeting: hoeveelheid publieke diensten op het juiste betrouwbaarheidsniveau 	<ul style="list-style-type: none"> Open overzicht en toezicht: geen publieke diensten meer beschikbaar op een te laag betrouwbaarheidsniveau 	BZK, alle uitvoeringsorganisaties en medeoverheden die beschikkingen opstellen
7 Inrichten van een Nederlands stelsel van toelating voor ID-wallets die voldoen aan de publieke waarden die in Nederland belangrijk zijn	<ul style="list-style-type: none"> Eerste stelselarchitectuur opgesteld Eerste set eisen voor toelating opgesteld 	<ul style="list-style-type: none"> Uniform toetsingskader opgesteld voor wallets om toegelaten te worden als erkende ID-wallet 	BZK, AT, wallet aanbiedende partijen + dienstverleners

3.3 Algoritmes reguleren | Overzicht

Maatschappelijke opgave

Regie op je digitale leven betekent onder meer dat men erop kan vertrouwen dat digitale systemen, waaronder algoritmes, aan publieke waarden voldoen en dat men begrijpt hoe deze werken. Bij bedrijven en de overheid is dit op het moment geen gegeven.

- Het is voor de maatschappij nu onvoldoende duidelijk welke normen, gebaseerd op publieke waarden, er voor algoritmes gewaarborgd moeten zijn. Zo heeft bijvoorbeeld de belastingdienst bij toeslagen gebruik gemaakt van een zelflerend algoritme dat voor de controle op fraude selecteert op inkomen, met een hogere risicoscore voor lage inkomens
- Algoritmes die de overheid gebruikt zijn niet altijd transparant waardoor burgers de digitale wereld soms ervaren als 'black box'. Denk bijvoorbeeld aan het algoritme dat bepaalt of er onderzoek op de bewoning van een adres gedaan gaat worden. Het moet uitlegbaar zijn wat er uit een algoritme komt

Behaalde resultaten

- Instrumenten digitaal (AI) bewustzijn: AI parade (bij NL bibliotheken)
- Nederlandse inzet in EU AI Act heeft geleid tot sterkere opname van mensenrechten in de risicobeoordeling bij hoge risico AI systemen en aanvullende maatregelen die transparantie en rechten van natuurlijke personen versterken
- ELSA labs (ethical, legal, societal aspects) voor mensgerichte AI gestart waarin samengewerkt wordt aan in de praktijk realiseren van algoritmes die voldoen aan mensenrechten en publieke waarden

Doelen

- 1 We voeren als overheid mensenrechtentoetsen op algoritmes uit. We stellen duidelijke eisen aan overheidsorganisaties in een implementatiekader inzet van algoritmen
- 2 Bedrijven die in Nederland hoog-risico AI-systemen aanbieden hebben op hun producten een CE-markering en tonen aan dat ze voldoen aan publieke waarden, waaronder mensenrechten
- 3 De hoog-risico algoritmes die we als overheid gebruiken hebben een CE-markering en zijn inzichtelijk tenzij er een wettelijke grondslag is dit niet te doen
- 4 Wettelijke verankering van het bovenstaande door actieve bijdrage aan EU, Raad van Europa en VN om publieke waarden rond AI en algoritmes te borgen

Beoogde indicatoren

- Een toezichthouder die actief bewaakt dat algoritmes in gebruik bij de overheid worden gecontroleerd op transparantie, discriminatie en willekeur
- Algemeen geldende inkoopvoorwaarden voor algoritmes die de overheid inkoopt bij derden
- Nog te bepalen
- Een transparant en goed vindbaar algoritmeregister
- Algoritme waakhond (zoals benoemd in coalitie akkoord)
- Toezicht in het kader van de Artificial Intelligence Act
- Zichtbare inbreng van Nederland

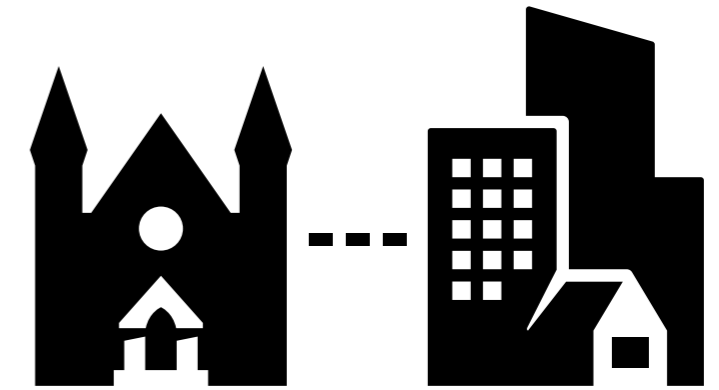
Noot: de maatschappelijke opgave en doelen zijn in lijn met de verzamelbrief publieke controle op algoritmen van 7 oktober 2022

3.3 Algoritmes reguleren | Acties

 Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1 Inrichten publiek algoritmeregister	<ul style="list-style-type: none"> Eerste versie algoritmeregister live 	<ul style="list-style-type: none"> Alle¹ voor burgers relevante algoritmen verplicht opgenomen en inzichtelijk in algoritmeregister 	BZK, ICTU , medeoverheden en uitvoeringsorganisaties
2 Transparant maken welke algoritmes en onderliggende 'regels' gehanteerd worden binnen de overheid	<ul style="list-style-type: none"> Voorbeeld van SVB en www.open-regels.nl wordt gevolgd. Hier worden vanuit minstens 5 uitvoeringsorganisaties de uitvoeringsregels interpreteerbaar aan toegevoegd 	<ul style="list-style-type: none"> Staannde regel: 'transparant tenzij, ...' Alle uitvoeringsregels publiek toegankelijk in te zien bij alle uitvoeringsorganisaties, tenzij er een wettelijke grondslag is dit niet te doen (zoals bijv. in het justitiële domein) 	BZK, JenV , medeoverheden
3 Opstellen algemeen geldende inkoopvoorwaarden voor algoritmes die de overheid inkoopt bij derden	<ul style="list-style-type: none"> Eerste set inkoopvoorwaarden opgesteld (in ieder geval voor hoog risico algoritmes) 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen geldende inkoopvoorwaarden geïmplementeerd 	Rijksbreed , medeoverheden
4 Ontwikkelen implementatiekader voor toepassing van algoritmes door de overheid	<ul style="list-style-type: none"> Eerste gedragen versie implementatiekader 	<ul style="list-style-type: none"> Implementatiekader is in gebruik 	Rijksbreed , medeoverheden
5 Vanuit EU AI Act: Verbieden van bepaalde algoritmes, en verplichten dat algoritmes met een hoog risico voor mensen een CE-markering hebben en moeten worden geregistreerd in een Europese database	<ul style="list-style-type: none"> Eerste CE-markering Eerste registratie in EU database vanuit NL gedaan 	<ul style="list-style-type: none"> 50+ CE-markeringen 50+ registraties in EU databases 	BZK, JenV, EZK
6 Inrichten algoritmatoezichthouder	<ul style="list-style-type: none"> Toezichthouder rol gekozen en regelgeving hiervoor voorbereid Budget toezichthouder gealloceerd Toezichthouderfunctie is actief 	<ul style="list-style-type: none"> Toezichthouder ingericht 	BZK, EZK, JenV , medeoverheden, AP, AT
7 Opstellen van richtlijnen voor het toepassen van algoritmes in sectoren zoals de zorg en de overheid om in te brengen in de EU	<ul style="list-style-type: none"> Richtlijnen voor gebruik van algoritmen, o.m. voor de sectoren zorg en overheid 		BZK, VWS, JenV , medeoverheden

1. Begrensd door wettelijke of gerechtvaardigde uitzonderingen die van toepassing zijn bij belangenafwegingen in het kader van bijvoorbeeld opsporing, rechtshandhaving, Defensie of inlichtingenverzameling

4 Een digitale overheid die *waardengedreven* en *open* werkt voor iedereen

4.1 Verbeteren informatiehuishouding voor openbaarheid van bestuur | Overzicht

Maatschappelijke opgave

Nederlandse overheden en overheidsorganisaties zijn verplicht om open te zijn: handelingen en besluiten moeten transparant en te reconstrueren zijn bij het Rijk én bij mede-overheden. Daarvoor moet informatie vindbaar zijn, zonder twijfels over de juistheid of echtheid. De informatie moet bovendien worden verstrekt binnen wettelijke kaders en termijnen. Met de huidige informatiehuishouding lukt dit nog niet goed. Dit schaadt het vertrouwen in de capaciteiten en welwillendheid van de overheid en dit beperkt de 'nieuwe politieke cultuur'. De informatiehuishouding moet dus beter: we moeten burgers, organisaties (incl. media) en parlement, na verzoeken én pro-actief, inzicht geven in (beweegredenen achter) het handelen en de besluiten van de overheid. Een betere informatiepositie van burgers en organisaties helpt hen om de overheid ter verantwoording te roepen en om belangen te behartigen. Een adequate informatie-huishouding draagt ook bij aan efficiënt en effectief werken binnen de overheid zelf.

Behaalde resultaten

- De Wet open overheid (Woo) is sinds mei 2022 van kracht. De Woo verplicht overheidsorganisaties om bepaalde informatie actief openbaar te maken. Zo worden vanaf 20 september 2022 (Prinsjesdag) bij alle stukken gericht aan het parlement ook de onderliggende 'beslisnota's' meegestuurd
- Actieplannen zijn reeds opgesteld en worden nu uitgevoerd, zoals Open op Orde (Rijksbreed), departementale actieplannen, Woo Meerjarenplan (VNG/gemeentes) en het IDA – Woo-project (IPO/provincies)
- De hele rijksdienst heeft nu inzicht in wat de stand is van hun informatiehuishouding
- Een Regeringscommissaris Informatiehuishouding is benoemd en begonnen met het aansporen van de rijksbrede veranderopgave ten aanzien van de informatiehuishouding
- Er is een Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding ingesteld dat monitort, bemiddelt en gevraagd en ongevraagd adviseert

Doelen

- 1 De overheidsinformatie is duurzaam toegankelijk voor openbaarmaking via uniforme en open standaarden, doordat systemen en werkprocessen op orde zijn en een cultuuromslag heeft plaatsgevonden (met een organisatiespecifieke aanpak¹)
- 2 Verzoeken van burgers en organisaties om openbaarmaking van overheidsinformatie worden tijdig en volledig afgehandeld (informatie op verzoek) door adequate sturing, werkprocessen en vindbare informatie (zie ook doel 1)
- 3 Actieve openbaarmaking van overheidsinformatie² is technisch mogelijk en ingeregeld, om zo als overheid te gaan handelen vanuit openheid; systemen, werkprocessen en de cultuur zijn hierop ingericht, en het is helder wat wanneer gepubliceerd wordt

Beoogde indicatoren

- Dekkingsgraad van gebruik van de metadatastandaard (MDTO) (streefwaarde: alle departementen, provincies en gemeentes)
- Percentage afgehandelde Woo-verzoeken binnen wettelijke en/of afgesproken termijn binnen de Rijksoverheid (streefwaarde: 100%)
- Percentage van de bestuursorganen dat de Woo-informatie categorieën openbaar maakt op PLOOI

Extra opmerkingen op deze pagina

- De Minister van Binnenlandse Zaken is verantwoordelijk voor het openbaarheidsbeleid.
- De Staatssecretaris van Digitalisering en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor het verbeteren van de informatiehuishouding.
- De Regeringscommissaris Informatiehuishouding jaagt deze prioriteit aan.

1. De informatiehuishouding van bijv. een beleidsdepartement vergt een andere inrichting dan van bijv. een uitvoeringsorganisatie of inspectie; 2. Dit betreft in eerste instantie de 17 informatie categorieën uit de Woo

4.1 Verbeteren informatiehuishouding voor openbaarheid van bestuur | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1	Uitvoeren generieke actieplan Open op Orde , met (1) versterken professionaliteit door beter personeelsbeleid, (2) organiseren actief informatiebeheer in de organisatie, (3) harmoniseren en standaardiseren IT-informatiesystemen, en (4) inrichten sturing, planning en dashboards	<ul style="list-style-type: none"> Herziening generiek actieplan in Q4 2022 (toezegging aan TK) met daarin een overzicht van de al behaalde resultaten Opname van generieke actieplan in meerjarenplan Informatiehuishouding Overheid (verplicht volgens Woo) 	<ul style="list-style-type: none"> O.a. ad (1) grotere capaciteit, Leerhuis met opleiding/training, (2) publicatie van onderliggende nota's bij Kamerstukken, (3) doorontwikkelde IT-systeem, (4) Rijksbreed dashboard met targets/voortgang toont 	BZK/OCW voor Rijk (Open op Orde / RDDI), alle departementen
2	Opstellen van specifieke actieplannen voor departementen en decentrale overheden opdat de verbetering van openbaarmaking binnen alle overheidsorganisaties plaatsvindt	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering van de actieplannen voor de eigen organisatie en realisatie van de rijksbreed geformuleerde doelstellingen Eenmeting en vergelijk tussen nul- en éénmeting 	<ul style="list-style-type: none"> Doelstellingen in de departementale actieplannen behaald Jaarlijkse metingen, rapportages en effecten van behaalde doelstellingen uitgevoerd 	Alle departementen, BZK (CIO Rijk) VNG voor gemeentes (Woo Meerjarenplan) IPO voor provincies (IDA Woo-project) UvW voor waterschappen
3	Implementeren en uitvoeren Wet open overheid (Woo) waarmee de toegang tot informatie (op verzoek en actief) is geregeld; incl. technische randvoorwaarden zoals het Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI) en notificaties bij nieuwe publicaties op grond van de Wet Elektronische Publicaties	<ul style="list-style-type: none"> Financiële en personele middelen gereserveerd voor de implementatie en uitvoering van de Woo Verbeterd % verzoeken afgehandeld in wettelijke/afgesproken termijn Openbaarmaking van de eerste informatiecategorieën op PLOOI 	<ul style="list-style-type: none"> Aantal verplichte informatie-categorieën dat openbaar gemaakt wordt d.m.v. PLOOI is uitgebreid Verder verhoogd % verzoeken afgehandeld binnen wettelijke en/of afgesproken termijn 	BZK (voor PLOOI: KOOP), Rijksbreed Medeoverheden Uitvoeringsorganisaties
4	Moderniseren en implementeren nieuwe Archiefwet , incl. Archiefbesluit en Archiefregeling die beter aansluiten op de vereisten voor het beheren/bewaren van digitale informatie (lifecyclemanagement) en bijdraagt aan het eerder openbaar worden van te bewaren informatie	<ul style="list-style-type: none"> Wetsvoorstel vastgesteld Metadatastandaard (MDTO) voor de hele overheid vastgesteld Verdere voorbereiding inwerkingtreding (incl. concept Archiefregeling en -besluit) 	<ul style="list-style-type: none"> Implementatie gemoderniseerde Archiefwet (incl. besluit/regeling) Verdere uitrol MDTO 	OCW , Rijksbreed Medeoverheden Uitvoeringsorganisaties

4.1 Verbeteren informatiehuishouding voor openbaarheid van bestuur | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
5	Inrichten sterker toezicht en coördinatie op informatiebeheer via o.a. Regeringscommissaris, Inspectie Overheidsinformatie & Erfgoed en CIO Rijk	<ul style="list-style-type: none"> Vervolgstappen zijn vastgesteld 		Regeringscommissaris Adviescollege OI
6	Verkennen en uitwerken voorstel “Algemene informatiewet” die samenhang tussen informatiewet- en regelgeving creëert en sturing op inrichting informatiehuishouding en informatievoorziening ondersteunt	Afhankelijk van uitkomst verkenning streven naar: <ul style="list-style-type: none"> Interbestuurlijk akkoord op wetsvoorstel Algemene Informatiewet 	Afhankelijk van uitkomst verkenning: <ul style="list-style-type: none"> Doorlopen wetgevingsprocedure (indienen ministerraad, verplichte advisering, behandeling parlement) 	BZK / Regeringscommissaris, Programma Open op Orde

4.2 Verbeteren gegevenshuishouding voor burgers en organisaties | Overzicht

Maatschappelijke opgave

Het gebruik van data door de overheid kan veel kansen bieden, maar roept ook wantrouwen op, bijv. door de Toeslagenaffaire. Het is daarom essentieel dat gegevens altijd worden verzameld, opgeslagen en verwerkt op basis van heldere wettelijke en principiële waarden (bijv. respecteren AVG, privacy, non-discriminatie, regie van burger, etc.).¹ Met deze waarborgen kan gericht gebruik van (burger)gegevens veel maatschappelijke waarde creëren, bijvoorbeeld omdat dit het Rijk en gemeenten helpt om te begrijpen wie wanneer welke hulp nodig heeft. Daarvoor zijn goede afspraken en samenwerkingen tussen overheden nodig, in lijn met het burgerbelang en de wet. Niet-persoonlijke, open data van de overheid kan daarnaast nuttig zijn voor (onderzoeks) activiteiten van burgers, bedrijven en andere organisaties. Ook daarvoor is de kwaliteit van data essentieel (o.a. actualiteit en representativiteit); die basis is nu niet op orde.

Behaalde resultaten

- Door meerdere centrale en decentrale overheidsorganisaties wordt actief open data gepubliceerd, of worden andere innovatieve initiatieven ontplooid m.b.t. data (zie www.digitaleoverheid.nl/initiatief voor een overzicht van initiatieven)
- Vanuit het Common Ground-initiatief verbeteren en verbeterden gemeentes, waaronder Utrecht, Haarlem en Den Bosch, de omgang met data (efficiënter en in lijn met actuele wetgeving), door data in uniforme vorm op te slaan, opslag los te koppelen van specifieke werkprocessen en applicaties, en door data aan de bron te raadplegen met APIs (i.p.v. veelvuldig kopiëren en opslaan op meerdere plekken)
- Introductie van regels voor (één) data-ethiek in de publieke sector
- Interbestuurlijke datastrategie is vastgesteld

Doelen

<p>1 Een veilige, wettelijke en waardengedreven opslag en omgang met data (bijv. structureel borgen van AVG, privacy en regie), waardoor vertrouwen onder burgers ontstaat, met o.a. heldere eisen voor toegang en gebruik van data</p>	<p>→</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aantal departementen en grote uitvoeringsorganisaties dat transparant publiceert over de opzet van de gegevenshuishouding en naleving van (AVG-)wetgeving (streefwaarde: alle departementen en grote uitvoeringsorganisaties)
<p>2 Een hoge kwaliteit van data door een adequate data-architectuur, systemen en richtlijnen maakt het voor de overheid mogelijk om meer waarde voor specifieke burgers en organisaties te creëren en om betere algemene beleidskeuzes te maken</p>	<p>→</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nog te bepalen
<p>3 Waar dat nuttig, nodig, toegestaan en in lijn met het belang en de wens van de burger is, worden burgergegevens gebruikt en gedeeld als één overheid, waartoe de juiste afspraken/governances, standaarden en voorzieningen zijn ingericht Percentage van de bestuursorganen dat de Woo-informaticategorieën openbaar maakt op PLOOI</p>	<p>→</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nog te bepalen
<p>4 Niet-persoonsgerelateerde gegevens van overheden en publieke organisaties zijn waar mogelijk als open data beschikbaar, zodat burgers, bedrijven en andere organisaties deze kunnen benutten voor hun (onderzoeks)activiteiten</p>	<p>→</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nog te bepalen

1. Zie m.b.t. de waarden: 2.1 "Publieke waarden borgen"; 2.2 "Borgen van privacy, verantwoord datagebruik en vergroten transparantie over gegevensverwerking en-uitwisseling"; 3.1 "Regie op eigen gegevens" en 3.3 "Algoritmes reguleren"

4.2 Verbeteren gegevenshuishouding voor burgers en organisaties | Acties

 Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1 Benoemen Chief Data Officer per ministerie om sturing en toezicht op beheer/gebruik van data te versterken	<ul style="list-style-type: none"> CDO per departement (kwartiermakersrol) benoemd 	<ul style="list-style-type: none"> CDO-rol per departemen, incl. expliciete rolbepaling, formeel verankerd 	BZK (CIO Rijk) , alle departementen
2 Beïnvloeden van Europese data-regelgeving in lijn met Nederlandse publieke waarden met actieve lobby en samenwerking op EU-niveau			BZ/EZK/BZK
3 Implementeren van wet- en regelgeving (nieuw én bestaand), zoals AVG en nieuwe EU-Acts, actief naleven van kaders m.b.t. data door bewustzijn onder medewerkers, en transparantie hierover	<ul style="list-style-type: none"> Discriminerende risicoprofielen geïnventariseerd (uitvoering motie21) 	<ul style="list-style-type: none"> Nieuwe Europese data-wetgeving (Data Governance Act, Data Act) geïmplementeerd 	BZK (CIO Rijk / Directie DO) , vooral ministeries met uitvoeringsorganisaties (mede als bronhouder van data) Medeoverheden
4 Inrichten van ordentelijk gegevensbeheer (“boekhouding”) met inzicht in welke gegevens er zijn, de betekenis in relatie tot beleid en wet (o.a. grondslag), dataclassificaties, met wie het gedeeld wordt en de verantwoordelijken	<ul style="list-style-type: none"> Raamwerk voor gegevenskwaliteit voor het Rijk gecreëerd (eerste versie) 	<ul style="list-style-type: none"> Standaard ontwikkeld voor datacatalogus Standaard ontwikkeld voor gegevenswoordenboeken 	BZK , Rijksbreed incl. uitvoeringsorganisaties (mede als bronhouder van data) Medeoverheden
5 Verbeteren delen van data tussen overheden en (semi-)publieke organisaties door o.a. borging van juridische grondslag, inrichting (data)keten en de vereiste governance per keten (o.a. via het Common Ground-initiatief en een federatief datastelsel , en daarbij ook leren van initiatieven in het buitenland zoals Solid in België)	<ul style="list-style-type: none"> Wet Hergebruik overheidsinformatie herzien Toekomstbeeld Stelsel van Basisregistraties / federatief datastelsel verder uitgewerkt Domeinspecifieke oplossingen verder uitwerken (bijv. in zorg) 	<ul style="list-style-type: none"> Wet-regelgeving doorontwikkelen waar nodig (bijv. grondslagen) Afspraken/governances, standaarden en voorzieningen doorontwikkelen waar nodig (bijv. voor praktische aspecten van datadeling) 	BZK (via IBDS) , departementen binnen eigen domeinen (bijv. VWS voor zorg), uitvoeringsorganisaties Medeoverheden

4.2 Verbeteren gegevenshuishouding voor burgers en organisaties | Acties

	Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
6	Vergroten van aanbod van open data vanuit de Rijksoverheid, mede-overheden en publieke organisaties (ter illustratie: het KNMI Data Platform of RIONED rond stedelijk waterbeheer)	<ul style="list-style-type: none"> Wet implementatie open data richtlijn (herziening Wet Hergebruik overheidsinformatie) 		BZK , departementen binnen eigen domeinen (bijv. VWS voor zorg), andere overheidsorganisaties met voor het publiek relevante data
7	Benutten kansen van data door o.a. innovatie door samenwerking tussen overheden, markt en wetenschap op gebied van: best practices delen, applicaties, data-ecosystemen/labs, en stimuleren van benutten open data (zoals bijv. door LNV met Geonovum m.b.t. geodata en KNMI met ARISTOTLE), waarbij knelpunten waar mogelijk worden weggenomen (juridisch, technisch en/of organisatorisch)	<ul style="list-style-type: none"> Twee bovendepartementale data-samenwerkings-initiatieven (datakoersen) gestart Actieprogramma binnen leidende departementen (bijv. LNV) Domeinspecifieke knelpunten verder inventariseren en oplossingen in kaart brengen (bijv. in zorg) 	<ul style="list-style-type: none"> Start van uitvoering van initiatieven van bovendepartementale data-samenwerkingsinitiatieven Stapsgewijze implementatie van oplossingen voor domeinspecifieke knelpunten (indien juridisch: mogelijk aanpassing van wet- en regelgeving) 	BZK (CIO Rijk & via IBDS) , departementen op specifieke thema's, uitvoeringsorganisaties

4.3 Versterken ICT-organisatie en -systemen van het Rijk | Overzicht

Maatschappelijke opgave

ICT is essentieel voor het doenvermogen van een moderne Rijksoverheid; dat stelt eisen aan de techniek, maar ook aan de mens en organisatie. ICT is namelijk mensenwerk: digitaal werken moet het hart vormen van beleid en uitvoering. De plannen die het Rijk maakt moeten dus niet alleen financieel, maar ook digitaal onderbouwd en verankerd zijn, met transparante kosten en baten. Daarvoor is een professionele ICT-organisatie nodig die digitaal talent aantrekt met een aantrekkelijke werk- en leeromgeving. Qua technologie moet eerst de basis op orde: dat betekent het ‘opruimen’ van oude systemen (verbeteren, integreren of uitfasen), zodat ruimte ontstaat voor een innovatief ICT-landschap en generieke voorzieningen, met waar mogelijk gebruik van open source en standaarden. Daarbij wil de overheid midden in de maatschappij staan: we moeten het doen voor de burger, en leren van de wetenschap en de markt.

Behaalde resultaten

- CIO Rijk voert nu de rijksbrede coördinatie op de versterking van de informatievoorziening en ICT van het Rijk, in afstemming met het CIO-beraad, de CISO-raad en de CTO-raad
- Binnen het I-strategiethema ‘Digitale weerbaarheid’ wordt gewerkt aan onder andere cyberveiligheid en privacy, en komen bij het thema ‘Data en algoritmen’ kaders voor maatschappelijke behoeften als een digitale identiteit en regie op gegevens aan bod, en werken we aan afspraken voor meer inzicht in de samenstelling en het gebruik van algoritmen
- Maar ook andere randvoorwaardelijke zaken als digitale vaardigheden en een solide digitale infrastructuur worden uitgewerkt in respectievelijk de thema’s ‘I-vakmanschap’ en ‘ICT-landschap’

Doelen

- 1 Verbeterde IT/IV-systemen en infrastructuur, met een modern ICT-landschap en de juiste afspraken, standaarden en voorzieningen, als basis voor een effectief functioneren van de overheid, intern en naar de burger [i-strategie – 3 & 4]
- 2 Een professionele IT/IV-organisatie in het hart van beleid, uitvoering, toezicht en handhaving, met sterk vakmanschap en effectieve besturing, die in staat is om de kansen van digitalisering te benutten en de daarvoor vereiste IT/IV-systemen kan ontwikkelen [i-strategie – thema 1, 7 & 9]
- 3 De kosten, baten, samenhang en stand van zaken van de IT/IV-activiteiten van het Rijk zijn transparant en inzichtelijk voor parlement en maatschappij [i-strategie – thema 8]
- 4 Het Rijk heeft een actieve samenwerking met mede-overheden, bedrijven en de wetenschap waardoor het Rijk sneller leert, innoveert en effectiever inkoopt [i-strategie – thema 10]

Beoogde indicatoren

- Aantal departementen en grote uitvoeringsorganisaties dat hun IT/IV-landschappen volgens de principes van de Enterprise Architectuur Rijksdienst heeft ingericht (streefwaarde: 12 departementen en alle grote uitvoeringsorganisaties)
- Aantal departementen dat het Besluit CIO-stelsel 2021 volledig heeft geïmplementeerd blijkens meting door de ADR (streefwaarde: 12)
- Percentage voorstellen nieuw beleid, uitvoering of handhaving met een informatieparagraaf (streefwaarde: 100%)
- Percentage uitvoeringstoetsen met een digitale paragraaf (streefwaarde: 100%)
- Nog te bepalen
- Nog te bepalen

4.3 Versterken ICT-organisatie en -systemen van het Rijk | Acties

 Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1 Opzetten Architectuurboard Rijk , onder leiding van de Rijksarchitect die de I-landschappen onder (enterprise) architectuur op orde gaat brengen (dat betreft dus niet de primaire processen)	<ul style="list-style-type: none"> Rijksarchitect aangesteld Architectuurboard Rijk opgericht 	<ul style="list-style-type: none"> Enterprise Architectuur Rijk (EAR) is vernieuwd 	BZK (CIO Rijk), Rijksbreed incl. grote uitvoerders ¹
2 Implementeren (normen) Rijksbrede Lifecycle Convenant m.b.t. rijksbrede samenwerking aan effectief lifecyclemanagement ICT-systemen voor beter inzicht in en aanpakken van legacy	<ul style="list-style-type: none"> Nulmeting op LCM-volwassenheid Rijksbrede LCM-community opgericht voor kennisdeling en professionalisering 	<ul style="list-style-type: none"> Inzicht in huidige en gewenste I-landschappen, met plan hoe daar te komen, inclusief uitfaseren legacy Handboek LCM is gereed voor structurele borging 	BZK (CIO Rijk), Rijksbreed incl. grote uitvoerders ¹
3 Moderniseren Rijksbrede Digitale Infrastructuur (RDI) met juiste afspraken, standaarden en voorzieningen met sturing op rijksbrede principes: standaardisering, hergebruik en open source	<ul style="list-style-type: none"> Portfolioboard stuurt op generieke en rijksbrede voorzieningen Monitor Open Standaarden bij het Rijk is beschikbaar 'Open source, tenzij' bij koplopers 	<ul style="list-style-type: none"> Er is een meerjarenbegroting voor generieke voorzieningen Voor het rijk geldt: 'Open source, tenzij' 	BZK (CIO Rijk), Rijksbreed incl. grote uitvoerders ¹
4 Overstappen naar de cloud gebeurt veilig en verantwoord volgens een rijksbrede cloudstrategie (met oog voor Europese digitale soevereiniteit en veiligheid, en heldere afspraken over bijv. interoperabiliteit en dataportabiliteit)	<ul style="list-style-type: none"> Cloudstrategie en –kaders beschikbaar 	<ul style="list-style-type: none"> Cloudstrategie en –kaders geïmplementeerd 	BZK (CIO Rijk), Rijksbreed incl. grote uitvoerders ¹
5 Inzetten op goed opdrachtgeverschap bij de Rijksoverheid voor IV-/IT-diensten en het faciliteren van innovatief inkoopbeleid waarin moderne eisen en wensen (bijv. m.b.t. Europese digitale soevereiniteit, standaarden en harmonisering, openheid/open source, etc.) stevig verankerd worden	<ul style="list-style-type: none"> Handreiking Goed Opdrachtgeverschap is beschikbaar Onderzoek (Europese) aanbestedingsregelgeving afgerond 	<ul style="list-style-type: none"> Instrumenten en goede praktijken voor Goed opdrachtgeverschap Rijksbreed beschikbaar Handreiking innovatief inkoopbeleid is beschikbaar 	BZK (CIO Rijk), Rijksbreed incl. grote uitvoerders ¹

1. Zoals DUO, BD, UWV, RWS, DJI, NP

4.3 Versterken ICT-organisatie en -systemen van het Rijk | Acties

	 Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
6	Structureel inzetten van technologiescan op bestaande diensten om de kansen te benutten van nieuwe technologie	<ul style="list-style-type: none"> Enkele rijksorganisaties voeren een technologiescan uit 	<ul style="list-style-type: none"> Elke Rijksoverheids-organisatie voert periodiek een technologiescan uit 	BZK (CIO Rijk), Rijksbreed incl. grote uitvoerders ¹
7	Verduurzamen van ICT-keten van het Rijk onder coördinatie van Rijksbrede Werkgroep Verduurzaming ICT Rijksdienst	<ul style="list-style-type: none"> Beter inleverproces voor ongebruikte apparaten van ambtenaren 	<ul style="list-style-type: none"> Servers gevirtualiseerd waar mogelijk Vloeistofkoeling in datacenters Dataopslag verminderd waar mogelijk Verminderde CPU-load van servers Duurzaamheidsdata ICT-hardware toegevoegd op Rijks ICT-dashboard 	BZK (CIO Rijk), alle departementen
8	Aantrekken van i-professionals en jong talent , onder andere door wervingsteams in samenwerking met het hoger onderwijs en concurrerende arbeidsvoorwaarden	<ul style="list-style-type: none"> Uniforme IT-kwaliteits-profielen (IT-rollen) binnen het Rijk geïmplementeerd IT-leerpaden ontwikkeld 	<ul style="list-style-type: none"> Maandelijkse arbeidsmarkt campagne Samenwerking tussen hbo, wo en Rijk: stages, fieldlabs, minors, etc. 	BZK (CIO Rijk), Rijksbreed incl. grote uitvoerders ¹
9	Behouden van i-professionals en jong talent door het aantrekkelijker maken van de werkomgeving en ontwikkelmogelijkheden	<ul style="list-style-type: none"> Verkenning uitgevoerd welke 5-10 interventies noodzakelijk zijn om i-talent te behouden binnen het Rijk 	<ul style="list-style-type: none"> Aanvullende en verplichte opleidingen, e-learnings, podcasts en webinars op diverse ICT thema's ontwikkeld 	BZK (CIO Rijk), Rijksbreed incl. grote uitvoerders ¹
10	Uitbreiden (verplicht) opleidingsaanbod van Rijksacademie voor Digitalisering en Informatisering Overheid (RADIO) voor meer I-kennis bij niet-I-personeel	<ul style="list-style-type: none"> Verschillende opleidingen, e-learnings, podcasts en webinars op diverse ICT thema's ontwikkeld 	<ul style="list-style-type: none"> Aanvullende en verplichte opleidingen, e-learnings, podcasts en webinars op diverse ICT thema's ontwikkeld 	BZK (CIO Rijk), Rijksbreed incl. grote uitvoerders ¹
11	Verdieping van departementale Informatieplannen tot volwaardige (digitaliserings)plannen o.b.v. heldere normen uit Besluit CIO-stelsel en verdere uitwerking in kwaliteitskader (o.a. uniformering)	<ul style="list-style-type: none"> Verbinding informatieplannen met Rijksbegrotingscyclus 	<ul style="list-style-type: none"> Jaarlijkse update 	BZK (CIO Rijk), alle departementen

1. Zoals DUO, BD, UWV, RWS, DJI, NP

4.3 Versterken ICT-organisatie en -systemen van het Rijk | Acties

 Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
12 Versterken (normen voor) inzicht in de kosten én maatschappelijke waarde van IT/IV met een vernieuwd Rijks ICT-dashboard	<ul style="list-style-type: none"> • Beheer en onderhoud op het dashboard 	<ul style="list-style-type: none"> • O.a. CO2-uitstoot van Rijksbrede ICT op het dashboard toegevoegd 	BZK (CIO Rijk), Rijksbreed incl. grote uitvoerders ¹
13 Implementeren normen en verplichtingen uit Besluit CIO-stelsel m.b.t. digitaal leiderschap (waaronder lerend vermogen topkader) en rijksbrede IT/IV- governance (waaronder formalisering CTO- en CDO-rol), incl. uitwerken van Code Goed Digitaal Openbaar Bestuur (CODIO)	<ul style="list-style-type: none"> • Besluit CIO-stelsel Rijksdienst (2020) is geïmplementeerd • Besluit CIO-stelsel met CDO-rol uitgebreid • CTO-rol en –stelsel onderzocht 	<ul style="list-style-type: none"> • Besluit CIO-stelsel met CTO-rol uitgebreid • Elk departement heeft de CIO, CTO, CISO en CDO-rol belegd • Praktische instrumenten bij CODIO zijn in gebruik 	BZK (CIO Rijk), Rijksbreed incl. grote uitvoerders ¹
14 Anticiperen op digitale consequenties door het verplichten van een informatieparagraaf bij elk nieuw stuk beleid , uitvoering, toezicht en handhaving, en het uitbreiden van de uitvoeringstoets met een digitale component	<ul style="list-style-type: none"> • Handreiking informatieparagraaf is beschikbaar • Quickscan op IV-risico's wordt opgeleverd 	<ul style="list-style-type: none"> • Informatieparagraaf is Rijksbreed geïmplementeerd • Uitvoeringstoets uitgebreid en in gebruik 	BZK, andere departementen, uitvoeringsorganisaties, medeoverheden (bij evt. doorwerking van centraal beleid)
15 Bevorderen samenwerking met markt met netwerkbijeenkomsten en gemeenschappelijke opleidingstrajecten	<ul style="list-style-type: none"> • Om de maand CIO-café's met marktpartijen en CIO's georganiseerd 	<ul style="list-style-type: none"> • Innovatieplatform voor Rijksbrede samenwerking en kennisdeling opgericht 	BZK (CIO Rijk), Rijksbreed incl. grote uitvoerders ¹

1. Zoals DUO, BD, UWV, RWS, DJI, NP

5 *Versterken van de digitale samenleving in het Caribisch deel van het Koninkrijk*

5.1 Versterken van de digitale samenleving in het Caribisch deel van het Koninkrijk | Overzicht

Maatschappelijke opgave

Burgers en bedrijven in Caribisch Nederland moeten op een gelijkwaardig niveau kunnen meedoen in de digitale samenleving. Dat is vaak nog niet het geval. Dienstverlening van de (semi)overheid is nog niet optimaal en de digitale overheid staat nog in de kinderschoenen. Mensen moeten nog vaak naar loketten toe en stukken schriftelijk indienen. Dit is tijdrovend en foutgevoelig. Wat al wel digitaal geregeld kan worden gebeurt nog niet altijd op een voldoende veilige manier. Daarnaast heeft pas zo'n 85% van de burgers toegang tot internet in het huishouden, is waarschijnlijk 1 op de 5 burgers niet digivaardig en wordt vooral op Saba en Sint Eustatius internet als duur, langzaam en instabiel ervaren. Op deze punten moeten we een inhaalslag maken. We gaan privacy en cyberveiligheid beter borgen. Ook gaan we investeren in de digitale samenleving. In de Caribische Landen binnen het Koninkrijk spelen soortgelijke vraagstukken, waar we de Landen bij faciliteren en ondersteunen.

Behaalde resultaten

- Structurele dekking in de rijksbegroting voor de subsidiëring van internetabbonnementen voor burgers in Caribisch Nederland
- Een fiscaal nummer (CRIB) waarmee digitale belastingaangifte mogelijk is geworden in Caribisch Nederland, via het portaal "Mijn CN"

Doelen

- 1 De dienstverlening van de (semi)overheid op Caribisch Nederland is op een gelijkwaardig niveau als in Europees Nederland, zowel digitaal als fysiek. Publieke dienstverlening is toegankelijk en hoogwaardig voor alle burgers en bedrijven. Dit wordt verplicht, zoveel mogelijk op basis van dezelfde (wettelijke) normen als die gelden voor Europees Nederland. Wettelijke belemmeringen die ontstaan door verschil in wet- en regelgeving met Europees Nederland worden waar mogelijk weggenomen
- 2 Toegang tot het internet verzekeren in Caribisch Nederland en iedereen – alle burgers en bedrijven – vaardig en veilig mee laten doen in het digitale leven:
  - Infrastructuur: stabiliteit en dekkingsgraad internet vergroten
  - Digitale vaardigheden en inclusie: iedereen kan meedoen, digivaardigheden omhoog, betere toegang tot internetmiddelen en betaalbaarheid van toegang tot internet
  - Veiligheid: privacy borgen en cyberveiligheid versterken
- 3 Transitie naar digitale samenleving in Caribisch Nederland op gang brengen door middel van investeringen
- 4 De Landen faciliteren en ondersteunen in hun transitie naar digitale samenleving

Beoogde indicatoren

- Nog te bepalen
- Nog te bepalen
- Nog te bepalen
- Nog te bepalen

5.1 Versterken van de digitale samenleving in het Caribisch deel van het Koninkrijk | Acties

 Actiebeschrijving	Resultaat t/m 2023	Resultaat t/m 2025	Uitvoerder Door wie, met wie
1 Identiteits- en toegangstelsel door ontwikkelen	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten uit Caribisch Nederland en de Landen krijgen in Europees Nederland sneller een BSN, waardoor ze makkelijker voorzieningen kunnen aanvragen 	<ul style="list-style-type: none"> • Iedere burger uit Caribisch Nederland heeft een BSN • Betere adreskwaliteit 	BZK, RvIG , OCW/DUO, Caribische openbare lichamen, Rijksdienst Caribisch Nederland
2 Uitvoeren plan van aanpak “ Overheidsdienstverlening Caribisch Nederland fysiek en digitaal op gelijkwaardig niveau”	<ul style="list-style-type: none"> • Afronding fase analyse & doelbepaling • Quick wins en no regret-maatregelen geïdentificeerd • Afronding fase planvorming & investeringsbeslissing 	<ul style="list-style-type: none"> • Quick-wins en no regret-maatregelen geïmplementeerd • Beleid en wettelijke normen voor toegankelijk en hoogwaardige publieke dienstverlening en digitale overheid ingevoerd, op basis van ‘gelijk of gelijkwaardig’ ten opzichte van Europees Nederland • Nader te bepalen nieuwe digitale voorzieningen digitale overheid ingevoerd 	BZK, Caribische openbare lichamen , Rijksdienst Caribisch Nederland, OCW, VWS, FIN, SZW
3 Uitvoeren plan van aanpak om betaalbaarheid, beschikbaarheid en stabiliteit van internet te vergroten	<ul style="list-style-type: none"> • Afronding fase analyse & doelbepaling • Afronding fase planvorming & investeringsbeslissing 	<ul style="list-style-type: none"> • Nader te bepalen maatregelen 	EZK, BZK , Caribische openbare lichamen, telecomaandieners
4 Digitale vaardigheden vergroten	<ul style="list-style-type: none"> • Informatiepunt digitale overheid gerealiseerd • Nader te bepalen maatregelen 	<ul style="list-style-type: none"> • Implementatie gemoderniseerde Archiefwet (incl. besluit/regeling) • Verdere uitrol MDTO 	BZK, OCW , Caribische openbare lichamen, Bibliotheken
5 Veilig en vertrouwd online in Caribisch Nederland	<ul style="list-style-type: none"> • Nader te bepalen maatregelen 	<ul style="list-style-type: none"> • Nader te bepalen maatregelen 	BZK, NCSC
6 Propositie groeifonds 4e ronde opstellen	<ul style="list-style-type: none"> • Plan van aanpak gereed • Propositie opgesteld 	<ul style="list-style-type: none"> • Plan ingediend • Nader te bepalen maatregelen 	BZK , Caribische openbare lichamen, EZK, OCW
7 Met de Landen bepalen hoe we ze kunnen faciliteren en ondersteunen bij de transitie naar Digitale Samenleving en nadere acties bepalen	<ul style="list-style-type: none"> • Actieplan • Behoeftestelling opgehaald • Business-cases en besluitvorming • Plan van aanpak opgesteld 	<ul style="list-style-type: none"> • Nader te bepalen maatregelen 	BZK, EZK, OCW , Aruba, Curaçao, Sint Maarten

Naar een *veilige, inclusieve* *en kansrijke* digitale samenleving

De Werkagenda **Waardengedreven**
Digitaliseren is een uitgave van
de Rijksoverheid

[Digitaleoverheid.nl/werkagenda](https://digitaleoverheid.nl/werkagenda)

[Rijksoverheid.nl](https://rijksoverheid.nl)

[November 2022](#)

